



Эхэ найхан нютагаа эд хамта мандуулаа!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной
декабрийн 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1995
ИЮЛЬ
27
Зунайдуунахара мурин
барын 30
ЧЕТВЕРГ
гарагай 5
№138 (19232)
Газетын сэн
Хэлсээгэ.

Адууна малдаа - элбэг тэжээл

БОДОНОЙХИД БУЛТАННАА УРИД

Владимирович Кокориной х ү т э л б э р и л д э г оньхожоруулагдамал звено оролдосо ехэтэйгээр ажаллажа, 100 гаран центнер эрхим шанартай үбнэ бүрижэ үрднхэй. Баһа тэрээнхээ балайше ехээр хожомдонгүйгөөр Николай Павлович Сенаторовой оньхожоруулагдамал звено 80 центнерэй хүритэй боложо үрднхэй.

Бодонхоо балайше холо бэшэ оршодог сабшалан дээрэ Владимир Иванович Городецкийн 9 хүннөө бүриднэн звено даб дээрэ 60 центнерэй хүри табинхай байгаа нэн. Тус звеногой сабшалан газарын холоһоо нэлбын харагдажа, хэдэн үдэрэй үнгэрхэдэ, үшөө нэгэ хүри зэргэлхээр аргатай байна бэлэй. Баһа Бодоной мэтэр үрдохонь нэрэмжэтэ номи дээрэ Валерий Кирикович Мисюркеевэй звено үлөөнһөө хүри бодхоохор бухалнуудаа бэлдэжэ эхилнхэй нэн.

Урда жэлнүүдтэ Бодоной совхоздо яһала олоор оньхожоруулагдамал үбнэшэдэй звенонууд хүдэлгэгдэдэг бэлэй. Харин мүнөө хамаг юумэнэй үнэтэйрхэн сагта бодонойхид эдхэн үбнэшэдэй звено арайшамай трактораар болон бэнэньше техникээр хангаба ха.

Урда жэлнүүдтэ Бодоной совхоздо яһала олоор оньхожоруулагдамал үбнэшэдэй звенонууд хүдэлгэгдэдэг бэлэй. Харин мүнөө хамаг юумэнэй үнэтэйрхэн сагта бодонойхид эдхэн үбнэшэдэй звено арайшамай трактораар болон бэнэньше техникээр хангаба ха.

Урда жэлнүүдтэ Бодоной совхоздо яһала олоор оньхожоруулагдамал үбнэшэдэй звенонууд хүдэлгэгдэдэг бэлэй. Харин мүнөө хамаг юумэнэй үнэтэйрхэн сагта бодонойхид эдхэн үбнэшэдэй звено арайшамай трактораар болон бэнэньше техникээр хангаба ха.

Урда жэлнүүдтэ Бодоной совхоздо яһала олоор оньхожоруулагдамал үбнэшэдэй звенонууд хүдэлгэгдэдэг бэлэй. Харин мүнөө хамаг юумэнэй үнэтэйрхэн сагта бодонойхид эдхэн үбнэшэдэй звено арайшамай трактораар болон бэнэньше техникээр хангаба ха.

БОГОНИ МҮРНҮҮДЭЭР

Р е с п у б л и к ы н Правительствын тогтоолоор аймагуудай, хотонуудай, посёлогуудай, хүдөө нютагуудай захиргаануудай гулваанар, зайһанар, фермерэй болон таряашадай ажахынгуудай эблэл, Буряадай эдөө хоолой корпорацийн филиал, "Забайкаллес" гэдэг гүрэнэй предприятия, республикын саад ургуулагшадай бүлгэмэй совет, гэр байрын-коммунальна ажахын хороон, транспортын эмхинүүд карантин тогтоомо хорото шумуулнуудые, ургамалай үбшэнгүүдые, бог үбнэ эндэ тэндэнээ тараалгы зайсуулан сараха талаар гүрэнэй бүлэг хэмжээ ябуулгануудые зохион бэелүүлхээр уялгалагдаа. Карантин тогтоомо хэмжээ ябуулгануудые дэлгэрүүлхэ ёһотой материалнууд энэ тогтоолоор тодорхойлогдобо. Шэнэ ургасын үрэ жэмэс, овоц, техникэ ороһон болон тэрээгээр буйлуулагданан

зүйлнүүд, барайгар, намар, хүрпээнүүд, какао-бобы, татагдаагүй кофе, сай, эдөө хоолдо амта оруудаг зүйлнүүд тэрэ тоодо ороно.

Россин Федерацийн Правительствын 592-дохи тогтоолоор Хулгүүг - Моц, Улаан-Удэ - Хяагта (хилэ хүрэтэр) гэнэн автомобильни харгынуд федеральна хэмжээндэ оруулагдаа.

Хилээмэнэй ба хилээмэ-бүүлхын зүйлнүүдэй сэнгүүдые эрид дээшлүүлгын ямар үндэнэ баримтатай байһые шалгахын тула республикын Правительствын Захиралтаар правительственна комисси байгуулагдаа. Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо А. Н. Жильцов комиссийн хүдэлмэриг толгойлоно.

Буряад Республикын Президентын ба Правительствын хэблээй албан.

УНШАГТЫ, ТАНИЛСАГТЫ

- 2-дохи нюурта. Л. Халудорова: "Россин шэнэ хуулинууд". Т. Нимбуев: "Арга хургаяа бэдэрнэ" - фото мэдээсэл.
- 3-дахи нюурта. Агуу Илалтын 50 жэл. С. Богданова: "Нэгэ заа анхарал хэрэгтэй". Н. Харитонов: "Баринан хилээмэн амтатай". Ороной нонинууд.
- 4-дэхи нюурта. Б. Цыремпилов: "Нүхэдэй уулзалга болохонь". Уншаа, дуулаа нэн гүт? "Азербайджанда аюул болохо" - оршуулга. Ц. Гонгоров: "пургуулийн ойн баяр".
- 5-дахи нюурта. Хурамхаанай дунда

- пургуулийн мүнөөнэй ажабайдалда зорюулагданан суглуулбари.
- 6-дахи нюурта. Агын педучилищин 65 жэлэй бйд. Ц. Гонгоров: "Хүжэлтынгөө шэнэ шатада". Т. Степанов: "Хүүгэднай саадта ябаха гү?" Хүбүүмнай сэрэгэй албанда. Т. Ламбаев: "Эсэгийнгээ замаар".
- 7-дохи нюурта. Ц. Доной 90 жэлэй ой. Ц.-Д. Дондокова: "Аха нүхэр тухайгаа хэдэн үгэ". Д. Доржогутабай: "Гахай жэл тухай".
- 8-дахи нюурта. Литэ. Зурхайшын зүбшэл. Спорт.

НАРИНААР АБАНА, ХАДАГАЛНА

Хид тосхойнонгоо хойто талын сабшалан талаехэ үбнэабадаг юм. Эндэхи уһалагдааг онгой ургаса хээээдэ хайн байдаг шуу. Эндэ И.В.Платоновой, В.П.Калашниковай үбнэ томо звено үбнэ сабшажа, хуряжа эдэи хонобо. Хэрбээ урдань Заганай колхоз хэээ хээрнэ хүрилдэг байгаа хаа, һүүдэй хээ хуряаһаар тогүүд, рулонууд болгожо, тэжээлэй тусгаар складта зөөжэ ябтадаг, оймтай болонхой. Иигэжэ үбнэн наринаар үбнэ гэдэнэ, бүридхэгдэнэ, хадагалагдана гэшлэ. 271 гектар сабшалангай үбнэ абаха даб дээрэ тэрэнэйнгээ дүрбэнэй нэгэ

хубие сабшаа, заримыень хуряжа, 400 гаран центнер үбнэ тогүүд болгоод байнабди. Хура бороогой ходо орожо хаатуулаагүй хаань, 35-40 хоног соо бүхы үбнээ хуряжа абаха байхабди. Урдынхидал трактор, машинуудые олоор хүдэлгэхэ арга үгы гүб даа. Тиммэнхээ энэ хүдэлмэри унжагайрхаяал ханаха юм бээ, — гэжэ нэгэдэхи звеное даагша, бригадир Иван Платонов хэлэнэ. Бүхыдөө тус ажахыда 340 гаран гектар сабшалан дээрэнхэ хамта 12-13 мянган центнер үбнэн абтахаар хараалагдана.

Д.-Н. ХОБРАКОВ.
В. РАДНАЕВ.

Мухар-Шэбэрэй аймаг.

Гүүрэй үнэ сэнгүүд

Ехээр хубилбагүй

Болой зүйлнүүд	Сэнгүүд(түх)
шторгын зүгһөө наймаалагдаһан килограмм мяхан	12000-14000
айн килограмм мяхан	14000
өроһон:	
рэй килограмм мяхан	11000-18000
айн "	13000-18000
айн дабһалагдаагүй саала	17000
дабһалагдаһан саала	25000
ийной килограмм мяхан	13000-15000
хээ асаралагданан тахяагай	13000
Удын шубуунай фабрикын тахяагай	5500
охи категориин 10 үндэгэн	5300
охи категориин 10 үндэгэн	5300
абасагай зүйлнүүд: Улаан-Удын	

мяханай комбинадай үйлэдбэрилхэн	
"саянска" сортын	18370
"сибирскэ" сортын	23430
"русска" сортын	23430
гахайн мяхаар хэгдэнэн	18150
"одесскэ" сортын	22770
Загаһанай зүйлнүүд:	
дабһалагдаһан омоли	12000
дабһалагдаагүй омоли	10000-12000
хүйтоор сонгоогдоһон омоли	15000-18000
"селёкко"	13000-15000
"горбуша"	14000-16000
дабһалагдаһан селёкко	16000
дабһалагдаагүй селёкко	7500-8000
Һүнэй зүйлнүүд:	
хаһад литрэй шэлэги тарга	1700

100 грамм саахаралагданан эээгэй	1100
250 грамм зөөхэй	2800
арюудхагдаһан литр һүн	5500
Огородой эдээн:	
хүнэг хартаабха	7000-8000
шэнэ ургасын хүнэг хартаабха	15000
килограмм үгэрсэ	4000
"- чеснок	7000
"- капуста	5000-6000
"- лук	3000
"- морковь	9000
Жэмэсчээ:	
килограмм апельсин	10000
"- персик	11000
"- слива	9000-10000
"- банан	9000-10000
"- арбуз	5000
нэгэ стакан малина	2500
"- зэдэгэнэ	2500-3500

Редакция социальнэ-экономическа таһар

РОССИН ШЭНЭ ХУУЛИНУУД

1995 оной апрельнээ июнь хүрэтэрхи хугасаада Россин Федерациин Гүрэнэй Дүүмэ, Россин Президент 30 гаран хуули баталан абатан байна.

1995 оной мартын 30-да Россин Федерациин болон Азербайджан Республикын эрхээ хаагагдагдай хаалгада гэмээ амсахыень дамжуулха тухай гүрэнүүд хоорондын Хэлсээнэй хүсэндөө оронон тухай федеральна хуули баталан абтаа. 1994 оной майн 26-да Москвада энэ Хэлсэндэ гар табигдахан юм.

1995 оной мартын 30-да 38-ф/3 номертойгоор Россин Федерацида ВИЧ-инфекциин таралгаанаа нэргылхэ тухай федеральна хуули Россин Федерациин Гүрэнэй Дүүмэдэ баталагдан абтаа.

Хүнэй иммунодефицидэй вирусээр бии болгогдодог үбшэн бүхы дэлхэй дээрэ үргэнөөр дэлгэржэ, аргалуулагдахагүй ушарһаа үбшэнтэндэ үхэл асардаг гэжэ мэдэрэгдээд, Россин Федерацида хүжэрбэл, тон хүшэр социальн-экономическа болон демографическа эрхэ байдал тогтохоһоо гадна эрхэтэн бүхэнэй, ниитын болон гүрэнэй аюулгүй байдалда гай тодхор ушаруулха аргатай. Россин Федерацида ажаһууагдай эрхэнүүдэ хамгаалхын тула, ВИЧ-инфекцидээ нэргылхгын комплексно программын ёһоор саг соонь аша үрэтэй хэмжээнүүдэ абахын тула Гүрэнэй Дүүмэ энэ хуули баталан абтаа.

РСФСР-эй эрхэтэдэ, РФ-гэй харьяата газар дээрэ байһан харин гүрэнүүдэй эрхэтэдэ, Россид ажаһуудаг ямаршы гүрэнэй эрхэтэн бэшэ хүнүүдтэ, ямаршы түхэлэй предпрятинуудта, албан зургаануудта болон эмхи зургаануудта энэ хуули хабаатай юм.

ВИЧ-инфекцитэй хүнүүдтэ медицинскэ туһаламжа үзүүлхэ тухай, мүн тэдэнэй болон гэр бүлын гэшүүдэй социальна хамгаалалта тухай асуудалнууды тус хуули хаража үзэнэ. Энэ хуули 1995 оной августын 1-дэ хүсэндөө орохо юм.

1995 оной апрелин 3-да Россин Федерациин "Аюулгүйе сахилгын федеральна албанай зургаанууд тухай" хуули баталан абтаа. Аюулгүйе сахилгын федеральна албанай зургаануудай гол зорилго, хуули үндэһэ зури, ажал ябуулгын гол шэглэлүүд, эрхэ түлөөлэлгэ, хүсэнүүд болон арганууд, тэдэнэй ажал ябуулгын хойноһоо хиналгата болон шалгалта энэ хуули соо тодорхойлогдонхой.

1995 оной апрелин 20-до Гүрэнэй Дүүмэдэ федеральна 3 хуули абтаа: "Ажалай түлбэрийн эгээл доодын хэмжээ дээшлүүлхэ тухай", "Россин Федерацида пенсийн эгээл доодын хэмжээ дээшлүүлхэ тухай, гүрэнэй пенсийнүүдэ индексилха болон шэнээр тоолон тодорхойлох гурим тухай" хуули, "Судьянары, тушаалта ниурнууды, хуули ёһо сахилгын болон хиналтын зургаанууды гүрэнэй зүгһөө хамгаалха тухай" хуули.

1995 оной апрелин 1-дэ федеральна хуулин үндэһөөр ажалай түлбэрийн тон доодо хэмжээн нара бүри 34400 түхэриг, харин байгша оной майн 1-дэ 43700 түхэриг гэжэ тогтоогдоо.

Дээдэ хургуулинуудай оюутагта, дунда болон эхин шатын эрдэм хуралсалай

хурагшадта, аспирантуудта үгтэхэ гүрэнэй тэдхэмжэ болон стипенди дээрэ дурдагдаһан федеральна хуулида үндэһэлэн түлэгдэхэ юм. Энэ хуули байгша оной апрелин 1-дэ хүсэндөө ороо.

Эгээндөөдоо хэмжээнэй пенси 43739 түхэригтэ болоо. "РСФСР-тэхи гүрэнэй пенсийнүүд тухай" РСФСР-эй Хуулитай зохидуулан, бүхы пенсийнүүд 1,27 дахин дээшлүүлэгдээ. Пенси дээшлүүлгын үедэ түлэгдэхэ харын мүнгэн тэдхэмжын хэмжээн 39360 түхэриг үлэнхэй.

1995 оной майн 1-нэй һүүлээр пенси тоолоходоо гү, али шэнээр тоолон тодорхойлоходоо майн 1-дэ урид абтаһан салынгуудай хэмжээн индексацида орохо ёһотой. Харин майн 1-нэй һүүлээр абтаһан салын коэффициентнүүдгүйгөөр тоологдохо. Тиихэдэ пенсиин хэмжээн 1,27 дахин дээшлэхгүй, тэрэндэ РФ-гэй хуулин ёһоор тогтоогдон мүнгэн тэдхэмжэ нэмэхэ ёһотой юм. Энэ хуули хэблэгдэһэн үдэрһөө хүсэндөө оронхой.

Судьянары, хуули ёһо сахилгын болон хиналтын зургаануудай тушаалта ниурнууды, гүрэнэй харуулай федеральна зургаануудай хүдэлмэрилэгшэды гүрэнэй зүгһөө хамгаалхын тула, хуули эбдэхэ, гэмтэ ябадал гаргаха ушарнуудтай тэмсэхын тула федеральна хуули баталагдан абтаа. Энэ хуули дотор дээрэ нэрлэгдэһэн тушаалта ниурнуудай ами наһы, элүүр энхы, зоориены хамгаалха талаар гүрэнэй зүгһөө ябууланууд тодорхойлогдоно.

1995 оной апрелин 24-дэ "РСФСР-эй Уголовно кодексдо болон РСФСР-эй уголовно-процессуальна кодексдо хубилалтанууд болон нэмэлтэнүүды оруулха тухай" хуули хүсэндөө ороо. Эндэ хэдэн шэнэ статьянууд оруулагдаа, мүн зарим статьянуудай удха хубилгагдаа. Жэшэнь, РФ-гэй УК-гай 39 статьяда 13 пункт нэмээгдэбэ. Харюусалгы, зэмые хүндэрүүлһэн эрхэ нүхэсэлнүүд гэбэл: 13/ албанайнгаа гү, али ниитын уялгата дүүргэжэ байһан тушаалтадай, тэрэнэй дүтын түрэлхидэй бэеын элүүртэ, ами наһандань харша үйлэхэрэг бэелүүлбэл, дээрэ дурдагдаһан тушаалтын хуули ажалаа ябуулхада, хаад ушаруулха нэдэлгэ гаргабал, бүри шанга харюусалгада хабадуулагдаха болонго.

РФ-гэй УК-гай 102 статьягай "в" пунктда иимэ хубилалта оруулагдаба: в/ албанайнгаа гү, али ниитын уялгата дүүргэгшэ хүние, али гэбэл тэрэнэй дүтын түрэлхиды, мүн бусадшые хабаатай ниурнууды алабал, мүн лэ бүри шанга хэһээлтэдэ хүртэхэ юм.

РФ-гэй УК-гай 108, 109 статьянуудай хоёрдох хубида мүн лэ дээрэ дурдагдаһандала хубилалтанууд оруулагдаа.

Шэнэ 184 статья бии болоо. Судьянарай, хуули ёһо сахилгын болон хиналтын зургаануудай тушаалта ниурнуудай аюулгүйе сахин хамгаалха хэмжээнүүд тухай мэдээнүүды гэмтэдтэ дуулгаһанай түлөө хуулин харюусалгада хабадуулагдаха болонхой.

УК-гай 193 статья соо хараалагдаһан хэһээлтын хэмжээн хубилгагдаа-гурбан жэл хүрэтэр эрхэнээ хаагдаха гү, али 2 жэл соо ажалаар захаруулгада хабадуулагдаха.

Судьяе, тушаалта ниурны срхибол, бээдэнь эрэмдэг оруулбал, 5 жэл хүрэтэр хугасаада эрхээ хаагдаха болобо.

Хэрбээ урид буу, номо, тэһэрдэг зүйлүүды абажа ябаһанай, хадагалһанай, хэһэнэй, худалдаһанай түлөө 5 жэл хүрэтэр эрхээ хаагдадаг хаа, шэнэ хуулин ёһоор 3 жэлһээ 8 жэл хүрэтэр эрхээ хаагдаха болонхой.

1995 оной апрелин 29-дэ Россин Федерациин "Сэрэгэй уялга болон сэрэгэй албан тухай" хуулида хубилалтанууд болон нэмэлтэнүүды оруулха тухай" федеральна хуули абтажа, сэрэгэй уялгата албанай болзор нэмээгдээ. Уялгата сэрэгэй албан 24 харын болзортой, дээдэ хургуулитай хүнүүдэй сэрэгэй албан 12 харын болзортой болоһон байна. Запасаи офицернүүды бээдэхэ программаар сэрэгэй хуралсал гарагшадтай сэрэгэй албанай болзор 24 нара, харин хэлсээнэй (контрактын) ёһоор алба хэгшэдэй болзор хэлсээнэй болзорһоо дулдыдаха юм.

Сэрэгэй албанай шэнэ болзор 1995 оной октябрийн 1-дэ хүсэндөө орохо. Сэрэгэй албанда урид татагдаһан, мүнөө үедэ алба хэжэ байһан сэрэгэй алба хаагшадта энэ болзор хабаатай юм.

Мэргэжэлтэ хуралсал гарахын түлөө сэрэгэй албанда татагдаха болзороо хойшолуулха эрхэ нэгэл дахин үгтэдэг.

1995 оной майн 7-до "РСФСР-эй Хуулин ёһоор пенси абадаг Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ диндэ хабаадагшады, дайнда унаһан сэрэгшэдэй хамгадые пенсиин талаар хангалгы байжаруулха тухай" хуули баталагдан абтаа. Тиихэдэ инвалидай пенси абадаггүй дайнай ветерануудта иимэ нэмэлтэ түлбэри тогтоогдонхой: а) 80 наһа хүрэхэн гү, али 1 ба 2 бүлэгэй инвалид бологшодто-эгээн доодо хэмжээнэй 2 пенсиин мүнгэн түлэгдэхэ; б) бусад дайнда хабаадагшадта- доодо хэмжээнэй 1 пенсиин мүнгэн түлэгдэхэ юм.

Дайнда унаһан сэрэгшэдэй хамгадта, дахин хадамда гараагүй байбалнь, 2 пенсиин хэмжээнэй мүнгэн түлэгдэхэ.

1995 оной апрель-июнь барануудай хугасаа соо иимэ хуулинууд абтаа: "РФ-гэй Арбитражна процессуальна кодексые хүсэндэнь оруулха тухай" хуули, "Россин Федерациин арбитражна сүүдүүд тухай", "РСФСР-эй Хуулида хубилалта болон нэмэлтэнүүды оруулха тухай", "РСФСР-эй Түбэй банк тухай [Россин Банк]", "Ан амитад тухай" хуули, "Россин Федерацида зайн галай болон дулаанай элшэ хүсэнэй тарифууды гүрэнэй зүгһөө залан хүтэлхэ тухай", "1995 оной федеральна бюджет тухай", "Тусхайтаар харуулагдадаг байгаалин дэбисхэрнүүд тухай" хуули.

Эдэ болон бусадшы хуулинуудтай "РФ-гэй Хуули ёһо гаргалдын суглуулбари" сооһоо гү, али газетэнүүд сооһоо танилсажа болонго.

Л.ХАЛУДОРОВА,
республикын
Юстициин министерствын
мэргэжэлтэ.

"ЧЕЧНЯ - ОРОН ГАШУУДАЛ"

Иимэ нэрэтэй ном "Славянский диалог" гэжэ хэблэбэ. Гашуудал гэхэн үгэ номой нэрэдэ тон зүб ханахаар. Дайн гээшэ ямаршы хүние гамнадаг үнэнэн тоборог болотор хюдан хүнөөжэ, уйдхары Өһөдэггөө аршалан хамгаалжа шадахагүй үбгэдэ эхэнэрнүүд бултанһаа ехээр зободог ха юм. Чечен боложо байһан дайн ганса Чечен арадта бэшэ яһатанда хэды ехэ уйдхар гашуудал асарааб! Тэндэ эдир залуу хүбүүдэй эхэнүүд, түрэлхид хэды ехээр тобшолол хэнэ.

Гэр бүлын, ниитын, социальна болон политик болон үндэһэтэд хоорондын зүришэлдөөтэ, үгэ буудай байдалда хэлсээнэй ёһоор шийдхэхэ хэрэгтэй урладдаг гэшэ. Энээнине мартажа болохогүй!

160 үндэһэ яһатан... Энэмнай хэды ехэ баялиг бэеынгээ соёл, ёһо заншал, туйлалтанууды хүн хэрэгтэй. Иимэ хүндэлжэ шадаха хайхан хүмүүжүүлхэ гэшэ хүн бүхэнэй нангин уялга мүн.

Чечен арадай хуби заяан хүн бүхэнэй галнаа ойлголсолгын оршон байдалда хоёр талаһаа хөөрөм дайнда эсэс табиха саг тулажа ерээ. "Чечня - Россин гэхэн ном энээн тухай үшөө дахин хануулна.



АРГА ХУРГАЯА БЭДЭРНЭ

Мүнөө үеын онсо шэнжэ гэхэдэ, ажал хэрэгтэ найдамтай предпрятида хүдэлжэ байһаншы хүнүүд соогоо үгтэнэгүй, хэдэн нараар хожомдоно. "Эгээл гэлсүүлжэ гасаалууддаг пенсионернүүдэйшы тэдхэмжэ хараалагдаһан саг соогоо түлэгдэнгүй хожомдоо.

Иимэ эрхэ байдалда хүдэлмэришэдэй ханаа сэдхэжэ гайхалгүй. Гэхэтэй хамта предпрятити, ажахынүүдэй хуули хэлсээгээр, салинһаа даруулхаар хүдэлмэришэдтэ продукция худалдан абаха арга олгуулна. Ушар тиймээр ороулдаг Улаан-Үдын Ленинэй орденго, лавонго заһабарилгын заводой дэбисхэртэ акционернэ бүлгэмэй хүдэлмэрилэгшэ Любовь Ринчиновна Пензэ сээсэгэй тоһо тус заводой хүдэлмэрилэгшэдтэ байхыень харанат.

Үхибүүдэ хургуулидань бээдэхэ, ерэхэ жэлэй гэхэ мэтэцгэлэн элдэб ханалда абтаһан хүдэлмэришэдэ бага бэшэ тvһа нэмэри болонго гэжэ тэмдэглэмээр.

Абай Гэсэрэй хайндэр-Буряад орондо

Уншаа, дуулаа хэн гүт?



ХАНИ НҮХЭДЭЙ УУЛЗАЛГА БОЛОХОНЬ

—Байгша ондо дүрбэдэхиеэ тэмдэглэгдэхөө байһан инвалидуудай бүхэдэлхэйн үдэрэй урда тээ "Байгал-95" гэнэн областнууд хөөрондын уулзалга үнгэргэхөөр хараалнабди,— гэжэ инвалидуудай "Преодоление" гэнэн республиканска эблэлэй түрүүлэгшэ Э.Х.Будаева хөөрнэ.

Тус эблэлэй гаргаһан энэ үүсхэл республикын инвалидуудта ехэтэ найшаагдана. Түрэхэнөө хүл, гар, бэе муутай инвалидууд эблэлээ нягтаар тойрон бүхы хэмжээ ябуулганууды хамтаараа бүтээдэг заншалтай болонхой.

Августын 16-һаа 25 болотор Улаан-Үдэ хотодо үнгэргэгдэхэ уулзалгада хабаадаһаа холо, ойрын нютагуудһаа ерэнэн инвалидууд номин тунгалаг Байгал далайн эрьсэд амарха, сэнгэхэ, онгосодо хуужа далай соогуур тамарха юм.

Һонирхолтой энэ уулзалгада Москва, Санкт-Петербург, Красноярск, Новосибирск, Эрхүү, Хабаровск болон бусад хотонуудһаа гадна Казахстанһаа тусхай бүлэг ерэхээр хүлээгдэнэ.

Айлшад августын 17-ной үдэр "Байгал-95" гэнэн уулзалгаһаа баяр ёһололой оршондо нээжэ, өөһэд өөһэдэһингөө һанамжа, дурадалнууды хэлсэхэ, хубаалдаха юм. Удаань инвалидуудай уран гараар өёһон, бүтээһэн зүйлнүүдэй яармаг нээлгын ёһолол болохо. Эдэнэр "Спартагай" стадион дээрэ сугларжа, хүнгэн атлетикээр мурьсэхэ, Спортын ордон соо хуумгашаа волейбол, футбол наадаха юм. Мүн энэ стадион дээрэ армрестлинг гэнэн гарай хүсэ туршалга/ һонирхолтой мурьсөөн болохо байна.

"Профсоюзай" буудал соо "дүхэриг шэрээ" нээжэ, инвалидуудай дунда спортын зүйлнүүды хэргэхэ тухай ехэ хөөрэлдөөн болохоор хүлээгдэнэ. Августын 19-дэ мурьсөөндэ шалгарагшадта шан, дурсахаалай бэлэгүүд барюулагданаһан удаа "Байгал-95" гэнэн мурьсөөн хаагдаха болоно.

—Августын 20-ной үглөөгүүр Байгал далайн эрьсэд түбхинэнэн Зүүн Сибириин гүрэнэй технологическа университетэй "Ровесник" гэжэ спортивно-элүүржүүлгын лагерьта хэдэн үдэрэй туршада амархаяа ошохо болонобди,— гэжэ Эржена Хышиктуйевна хөөрбэ.

Айлшад болон "Преодоление" эблэлэй гэгшүүд эндэ амаржа, сэнгэжэ байхадаа шатар, столой теннис наадаха, нэгэ үдэрөөр аяншадгада гарахаар хараална. Энэһингээ гадна августын 25-най үдэшэлэн "Байгал-95" гэнэн уулзалгада хабаадагшадтай хүсөөр уран хайханай концерт, "Хани нүхэдэй түүдэг" үнгэргэгдэхэ. Августын 26-һаа айлшад нютагаа бусаха.

Б.ЦЫРЕМПИЛОВ.

"АЗЕРБАЙДЖАНДА АЮУЛ БОЛОЛСОН"

Азербайджанай Президент байһан Аяз Муталибовтай хөөрэлдөө хэһэн манай һониние тараахы Азербайджанда хоринхой гэнэн мэдээсэлнүүд редакциданнай ороно. һонинийнай энэ дугаары доогуур худалдаһан зоние ОМОН болон милици барижа абана. сохино, түрмэдэ хаана. Энэ дугааршы баһал тон нимэ хуби заяатай байхань ха. Юуб гэхэдэ, манай "Аргументы и факты" һониний корреспондент Дмитрий Макаров Азербайджанай премьер-министр байһан Сүрет Гусейновтой хөөрэлдөө хэбэ бшуу.

— Азербайджанай засаг баярашад юунһээ айна хаб? Та юун гэжэ һананат?

Аяз Муталибов бидэ хоёрой диктаторай засаг түрэтэй тэмсэлээ үргэлжэлүүлжэ байһан тухай зон мэдэнэ аа гү гэжэ тэдэнэр айхабтараар айна. Тиигэбэ яабашы энэ хадаа бодото үнэнэй нэгэл хубинь болоно.

Юуб гэхэдэ, 1993 оной июниин 4-нэй хубисхалай һүүдэ президент Абульфаз Эльчибэйин засагай унагаагданаһан удаа Азербайджандахи байдалы би гар соогоо барижа байһанаа, засагаа өөрынгөө гараар Гейдар Алиевта үгһэн байнаб. Тэрэ президент боложо, би премьер-министр болохо байгааб. Жэл үүтэй саг соо энэ хүниие һайнаар мэдэхэ болооб. Мэхэ гаргажа, намайе унагаага.

— Алиевтай засагаа юундэ хубааһан болонот?

— Би нимэ ябадал гаргаха баатай болооб. 1988 онһоо хойшо Нахичеванда байһаные һаа, тэрэнэй тала баригшад нүлөөгөө бусааха гэжэ асари ехэ хүдэлмэри ябуулан байна. Нахичеванда Верховно Советэй Түрүүлэгшын тушаал эзэлжэ байбашы, бүри ехэ засаг гартаа оруулаха ханаатай байгаа бшуу. Энэ үедэ тэрэниие тоонгүй байхын аргагүй һэн. 1988 онһоо хойшо Азербайджанда болоһон бүхы юумэн Алиевтай эхлэхөөнэй ёһоор болоо гээд мүнөө хэлэхэдэ, алдуу гарахгүй. Тэрэнэй засагаа бусаалганы үнэхөөрөө зайлуулаһагүй болоһон байна ха юм.

1993 ондо минни ударидалга доро Гяндж хотодо арадай буһалгаанай болоходо, Алиев намда ерөжэ, хэдэн дахин хоюулан уулзаһан байгаабди.

— Юун тухай хөөрэлдөө һэмтэ?

— Засаг барижа байха айхабтар ехэ дүй дүршэлтэй. Тиимэхээ хуушан багаа абажа, зоной урда тад ондоо болоод харагдаха ёһотойт гэжэ би хэлээ һэм.

— Эгшгэхэдэ хүндэ байна.

— Зүб хэлэнэт. Тиимэхэдэ политическэ талаһаа ехэ дүй дүршэлгүй байгааб. Энэниие Алиев гансата ойлоо. Ажаһууа сагни багахан үлөө. Тиимэхээ ороноороо һайнаар хүтэлбэрижэ һургаад, шамда засагаа дамжуулаха ханаатайб, энэл гол зорилгомни болоно гээд тэрэ намда хэлээ бэлэй. Тиимэхэдэ тэрэ ехэ хүгшэрэнхэй шэнгээр харагдаа. Верховно Советэй түрүүлэгшэ тэрэниие болгоод, би өөрөө премьер болохо гэжэ шиидээ һэм.

— Иимэ байгаа һаань, тэрэнэй шини засаг номинальһа, харин танайхи бодото байха байгаа бэшэ гү?

— Тиимэхэдэ эгээл ингэжэ хөөрэлдөө һэмди. Тиимэхээ бинь "шах", тэрэмни "визирь" болохо байһан юм. Тэрэ зүбшөөгөөд, Бакудаа бусаа. Зүгөөр хойноһоонь Баку ерэхэдэмни, тэрэ намайе дууджа асараад, ингэжэ хэлээ һэн: Бишни ажабайдалайнгаа һүүлшын хууданууды бэшэжэ байнаб. Тиимэхээ шимни намайгаа хүндэлэ. Бишни нэгэдэхи, шимни хоёрдохи мүнөө дээрэ болоһон даа".

— Орёо асуудалнууды шиидхэхэдэ бэрхэ, Алиев энэ ушарта таниие шадажарһан болоно гэһэн гү?

— Тактическа талаһаань абаад

харахада, тиигэһэн болонол даа. Зүгөөр гүнзэгыгөөр абаад хараха болоо һаа, тэрэ шүүгдээ гээд һанагшаб "Шах" болохоороо Алиев бодото дээрэ хэл байһанаа харуулжа, зон юунэй боложо байһаные ойлоо бшуу.

— Засаг гартаа абахадаа, Алиев Россид хайшаагаар хандадаг һэм бэ?

— Нахичеваниин Верховно Советэй түрүүлэгшэ, Азербайджанай Верховно Советэй депутат байхадаа, СНГ-дэ ороходо эсэргүүгээр дуугаа үгэдэг байгаа. Азербайджанай Верховно Советэй Түрүүлэгшэ болоод байхадаа, энэ хэлсээ баталаа бэлэй. СНГ-гээр дамжуулан, Росситай харилсаха ёһотойбди гэжэ би депутатууды баалаха баатай болоо һэм. Алиев аяа гараагүй, үни хада Турцида болоод Баруун зүгэй оронүүдта түшлэгэхэ гэжэ шиидһэн аад, Росситай харилсаанда эсэргүүгээр олоной дунда дуугаа үгэхээ айгаа бшуу. Зүгөөр зонтой нюурниураараа хөөрэлдэхэдөө, Россид эсэргүү хараа бодолнуудаа нюудаггүй байгаа.

— Таанай хөөрөндө үшөө ямар үгээ ойголсоогүй асуудалнууд байгааб?

— Нефтьдэ хабаатай хэлсээдээр илангаяа ехээр үгээ ойголсожо ядадаг һэмди. Президент Муталибовтай байхада, тэрэ бэлдэгдэжэ эхилээ һэн. Президент Эльчибэй тэрээндэ политическэ "ами" оруулаа. Нефть дамжуулаг соро Турциин газар дээгүүр татагдаха, баруун монополистууд нефть олзборилхо ёһотой гэжэ тэрэ эхинһээ хойшо тоолодог байһан юм. Нэгэ багахан хубилалтанууд оруулагдаад аа, нёдондойн сентябрь соо энэ хэлсээ Алиев баталаа һэн.

— Тэрэниие баталха абадал президент Алиевта оортонь тинмэл һаа хэрэгтэй байгаа гэһэн гү?

Мүнөө болотор хэлсээнэй текст олоной анхаралда табигдаагүй байна. Юундэ тиигэнэб гэхэдэ, ондоо фирмэнүүдэй гүһаламжаар Азербайджанай зарим ударидалгшад бодорд тэдэнэрэй дүтын түрэлэй зон, энэ хэлсээндэ оролсоходоо, олзо ехээр абаха ёрғатай болоһон байна бшуу. Хэлсээнэй ёһоор республикада дамжуулагдан түрэн 300 миллион доллар хаана юм гээд мэдэхэ хүн олдохогүй байха.

— Зуун жэлэй удха шанартай "хэлсээнэй баталагданаһан һүүдэ хэды хоноод байхада, та гүрэнэй урбалта хэхэ гээд урагша гүйдөөт гэжэ Азербайджанай хэлбэл бэшэ һэн...

— Бакуда ажалынгаа кабинет соо һуугаад, телевизионно һонинууды хаража байтараа, гүрэнэй урбалта хэжэ байһан тухайгаа 1994 оной октябрийн 4-дэ мэдэжэ абаа һэм. Митинг эмхидхээд, намайе болоод дотодын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо Рушан Джавадовые, прокурор Махид Джавадовые иимэ ябадал эмхидхээ гэжэ Алиев гэмнэһэн байха юм. Митингийн дүүрэмсээр би Алиевта хонходоод, үжаа муутай болоогүй юм аабзат гэжэ асуугаа һэм. Тиимэхэмни намда хэдэн дахин хонходоод, хөөрэлдэжэ ядааб гэжэ харюусаа.

— Хонходожо ядахдаа, гүрэнэй урбалта хэхэ саг зуура соо кабинет сооһоо гаража ошоо гэжэ таниие тоолоһон болоно гү?

— Тинмэл болоно ха. Намайе тушаалһаани буулажа шадахадаа, Гейдар Алиев өөрөө амжалтатай гүрэнэй урбалта хэһэн болоно бэшэ гү? Энэ урбалты Турциин тагнуулай албангүүд эмхидхээ гэжэ мэдэнэб. Тэрэнэй болохоһоо урдахана, тиимээ Рушан Джавадов ошоод ерээ. Тиимэхэ энэ хэрэг өөрөө эмхидхээ. Октябрийн 3 най һүни Гяндж хотодо сэрэгэй хоёр частнуудай хоорондо тулалдаан үүсхэгдээ. Тиимэхээ командирнуудтань урбагшадтай тэмсэнэт гээд дуулагдаа. Гурбан хүн алуулаад,

долоон хүн тийхээ Аллулаашадые бүтэ национальһа героинь

Удаадахи Гасан хотодохи минни түрэлнүүдэйни. Аштан гаран гэр тоногдоһон байгаа. Тэдэнэрэй гэмнээд, түрмэ түшлэгэ

Удаань тушаалһа арсажа. Пакистанд гэжэ Алиев дууралһа арсаад, өөрынгөө дунда һэн. Октябрийн 23 хаража, намайе шагнажа һуугаа бэлэй һаа, дээрэ болобо Москваһаа ондоо болон Махид Джавадовые тушаалнуудаа эзэлһэн

— Азербайджанай этническэ байдал ямар болонот?

— Түүхын хэмжээтэ һаа, Алиев манай армийн жэлээр хойшонь хэбэ түрүүн КГБ-эй түрүк республикын конгресс нэгэдэхи секретарь байһан байгууламжа бин болон Мүнөө хоёрдохи орчулахада, тэрэ байгуул болгоһон байна. Ямар нисуса нөөсэгүйгөөр Баку янхануудай гэр олын хэрэг эрхилһэн "хангана". Гейдар арадаһаа үһөөгөө абаа мэдэнэб. Юунэй тулд ерэхэдэ харуулаб, олоной анхаралда таби

— Гейдар Алиевтэ тоолодог хадаа хайшаа унагааха ханаатайб?

— Гансал политическэ "Орхэтэдэй" гээдэ политическэ эрхи Азербайджанай хоёр бин болгооды бүридлэдэ 1,7 миллион Азербайджанда ажаллаа политическэ олоной дэмжэжэ байһан тухай

Арад зон айхабтар оной маргын Гяндж хотодо нэгэн дээрэ правительств ороһон. "Вахид" хандагаһан зон суларжа байна. Тэдэнэрэ ОМОН тараага. Зүгөөр энэ айхаяа болонхой.

— Яагаа хэзэгшэһэн правительствы хуулиг тинмэхэ танайжа бууруу болоно хан. Россиправительств хайшаагаар хандадаг гэжэ

— Урдаһаантэй таби хемнай зүбшөөг багдиудата буухудалга бусад мод жахад үүдэ, яабажа. Чечни ошоо азербайджан правительств болоно гү?

Москвада бидэнэр хандахагүй ёһотой гэхэ гэхэдэ, бидэнэр Россин Тэрэ зуура Россин эринэгүбди. Оёһэдэ Манай республика харажада. Азербайджанда байна гэжэ хэлмээр. Тиимэхээ удаан саг соо һуухагүйбди

Редакцияһаа Энэ гаргахадаа, Азербайджан мүнөөнэй правительств ханамжаяа бабал гэжэ

НУРГУУЛИИН ОЙН БАЯР

Хара-Шэбэр хуурида ехэ хайндэр, найр наадан үнгэрбэ. Энэ хадаа нютагай нургуулиин 65 жэлэй ойдо зориулагдаа. Энэ ушараар

Цыренов, Ш.-Н. Тудунов, В. Бадараев ороһоно.

Нургуулиин шабинар округой бүхы хууриин тосхонуудаар тараад, амжалтатай ажаллажа байгхай.

Байрай суглаанда хабаадагшад түрүүшын багна, нургуулиин эхи табигша, мүнөө 90 наһатай, тэгээрэлэй ветеран Б.-Ж. Цыбеновые тайзандээрэ урижа, Аюуша хадаг, гарай час

барюулжа, хүхэ магнал торгон дэгэл үндэхүүлжэ хүндэлбэ.

Эндэ суларалтад үрээл-магтаалай үгэнүүды хэлэхэдэ, шотаг зоной, түбхлын түрүүн эндэхи колхозой түрүүлэгшээр дунстараан жэлхэдлэн Социалист "Ажалай" Геройи Б.-М. Мажисвай хүсэл оролдолто ба бэлг шадабари нургуулиие байуулагда ехэ туһа нэмэригэй гэжэ онго тэмдэглээд,

Тиимэхэдэ нургуулиин зоной хүсөөр гоё найр наадан табигдаба.

Үглөөдэрын мурьсөөнүүд болохо хубүүд, басагад уридаа, хүхэ баримдаагаар урилдаагаар шадал шада туршалжа.

Хурамхаанай дунда хургуулийн ажабайдалгаа

ӨӨНЭДТӨӨ НАЙДАНАБДИ

бии. Намар болотор түмэр дархашуулай хүүдинсэ нээхэмнай.

Багшанар-мастернууд М.А.Малыгин, В.М.Щербаков ажалдаа тон харюусалгатайгаар хандадаг эрхим багшанар юм. хургаһан хурагшадынь жолоошод, трактористнар болоод, колхоз, совхозуудтаа, бэшэшье эмхи зургаануудта муу бэшээр ажаллана.

Хуралсалай үшөө нэгэ жэл дүүрэдэ, шэнэ жэлдэ бэлдэжэ эхилбэбди. Эгээл энэ харюусалгатай хаһын ерэхэдэ, аймагай райОНО-һоо: "15 хүниие ажалһаа сүлөөлэгты, салин түлэхэ мүнгэн зөөри үгы", --- гэхэн захиралта абанхайбди.

Багшанар, техникескэ хүдэлмэрилэгшэд бага салин абана. Тэрэнээ 3-4 нара хаатуулжа, арай гэжэ абанабди. Үшөө тиигээд ажалгүйдэжэ эхилбэбди. Саашадаа хургуулинуудта ёһотой анхарал хандуулаагүй һаа, республикын, Росси гүрэнэйшье байра байдал найжархагүй.

Р.БУДАЕВ,
хургуулийн директор,
Буряад Республикын габыяата
багша.

сабшалантай болообди. Сабшалангаа сэбэрлээбди, уһалнабди. Ерэхэ жэлдэ тус ажахынууд хургуулидамнай һаамхай үнээдые бэлэглэхэ. Интернат столово хоёртоо өөрын хүтэй болохобди. Ойрын хоёр жэл соо эбэртэ бодо мал барижа, өөрын мяхатай болохо гэжэ хараалнабди. Мүнөө хургуулийн хурагшад ээлжээ-ээлжээгээр ургасын хойноһоо харууһална.

Республика соо үсөөхэн хургуулинууд хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые бэлдэнэ. Бидэнэр 1988 онһоо А,В,С категориин 270 жолоошодые, 1991 онһоо—156 трактористнуудые бэлдэжэ гаргаабди. Хуралсалай ерэхэ жэлдэ гэртэһээ холо ошонгүй, жолоошоной мэргэжэлдэ хураха дуратай байһанаа олон залуушуул мэдүүлээ. Тэдэнэр хургуулидамнай мүнгэ түлөөд, хураха болоно.

Машина, тракторнуудта табижа шэнэ гараж барижа дүүргэхэмнай. Машина, тракторнуудта хэрэгтэй шинэ үлээхэ, туулга, зэдээр гагнаха ба бусадшье түхээрэлгэнүүд

ЭХИЛБЭЛ—ЭСЭСТЭНЬ ХҮРГЭХЭ

хүндэ сагта хүдөөгэй хургуули хурагшаддаа хургана. охино юмэндэ ехэ гомдонгүй, олон шалтагануудые урдаа багшанар ажалаа ябуулна.

Алишье талаһаань хүгжөөн хүмүүжүүлхэ, һонирхолтой программа зохбохо гээшэ багша бүхэнэй эгээл шухала хэрэгтэ. Энэ хэрэгтэ бэлүүлхын тула хургуулидамнай 3-дахи предметүүдэй түбүүд нээгдэнхэй. Химиин, биологийн болон предметүүдһээ бүридэһэн түб түрүүшын алхамуудые бэлдэ. Тус түбэй программа хүниие тойроод байһан баялигуудые, үзэхсэлэн найхан үзэгдэлыг тэрэ заңдань өөһынгөө ажабайдалда зүбөөр хэрэглэжэ, хандажа эхлэжэ бол зорилготой. Байгаали—бүгэдэ арадай зөөри, түбүүдгэ ойлгуулхые оролдонобди.

Хуралсалай хургуули хурагшаддай дунда КВН, "Брейн-ринг", "Хээтэ? Юун бэ?" гэхэ мэтын нааданууд үнгэргэгдэдэг. Яадагшаддай ашаар хурагшаддай эрдэм мэдэсэ баяжана. Энэ хэмжээ ябуулгануудта аха классуудай совет үеин 10-дахи классай эрхим хурагша Стас Гармаев хургуули хурагшадтай хабалдаг.

Хургуулийн дэргэдэ аймагай хургуулинуудай хургалһаа түб ажаллана. Наяхан эндэмнай аймагай багшанарай конференци үнгэргэгдөө. Доржи Банзаровай багшанарай дээдэ хургуулийн профессор Ц.З.Доржиев конференцие хүтэлбэрилөө.

Хургалһаа, Баргажан голой эрьээр ажаһууһан бидэнэртэ хургалһаа, арьбалха, хамгаалха хэрэг онсо удах шанартай. Хургалһаа ёһо таһалангүй, үе залгуулан үхибүүдые хүгжээ гээшэ хургуулинуудай, гэр бүлын нангин уялга ха юм байгаали тухай харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүд, методическэ материал хомор. Жэргын, Барханой заповеднигүүд, өмөрпромхоз болон ойн ажахы хүн зоний дунда байгаали хургалһаа, ан амитадые үсхэбэрилхэ, аршалха талаар хургалһаа хүдэлмэри булаар ябуулна. Эндэ аймагай "Огни Байгали" газетэ найн жэшээ харуулдаг. Газетын хуудануудта байгаали хамгаалхые уряалан тэмдэглэнүүд толилогдодог. "Хургалһаа үнэн" газетын "Хүн ба байгаали" гэхэн хуудануудтай байгаалин үүргые зоний байра байдалтай, ажалтай хургалһаа, хурагшадые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэл туһа үзүшэ. Харин байгаалида харша гэмтэ ябадал үсөөрнөгүй. Хургалһаа хайра гэмгүй бэшэдэг болоо һаа, "Буряад үнэн" газетэ зонин болохо һэн.

А.НЕЧКИНА,
химиин багша,
Россин гэгээрэлэй отличник.



НАЙХАН СЭДЬХЭЛТЭЙ БАГШАНАРНИ

Мүнөө жэл би Хурамхаанай дунда хургуули дүүргэб. Эрдэмэй эхинтэй танилсууһан хүндэтэ багшанар тухайгаа халуун үгэнүүдээр бэшэхэ хүсэлтэйб. Эгээл түрүүшымни багшын, Вера Васильевна Сулаевагай, хэшээл бүхэниинь һонирхолтой, ходоодо элбэг зугаатай, хүюун энеэдэтэй үнгэрэгтэ һэн. Хургалһаа заагаад хизаарладаггүй, харин республика, орон дэлхэй дээрэ болоһон һонинуудые бидэнэртэ хөөрэхэдэнь, анхаралтайгаар шагнагша һэмди.

5-дахи классһаа Тамара Донгидовна Багаева маанадые хүтэлөө. Багшамнай түрүүшын үдэрһөө бидэнэй дура сэдхэлыг бээдэ татажа абаха тусгаар арга шадабаритай байгаа. Нюур шарайгаар найхан, үхибүүдтэ дуратай, налгай даруу абари зантай, тэрэ алишье талаһаа бидэндэ найнаар үзэгдэдэг һэн. Тэрэ үедэ тоомгүй наһанайнгаа

хаһада ябабди, заримдаа багшаддаа амар заяа үзүүдэгшэбди гэхэн хабди.

Хуралсалай хүлшын жэлнүүдтэ Надежда Викторовна Надмитова манай классые хүтэлбэрилөө. Хургуулийн хүмүүжүүлгын талаар директорэй орлогшо һэн тула сүлөөшьегүй һаа, хүн бүхэнтэймнай дүтэ танилсаһан, абари зангыемнай, арга боломжымнай алишье талаһаа соо хараһан шэнгээр мэдэдэг һэн.

Гэр бүлын, хүмүүжүүлгын ёһо заншалнуудта, зан абарида хургадаг бэлэй. Буряад арад зоний гэр бүлын хургалһаа тон гуригтай гэжэ багшалаа мэдээбди.

Сагай ошохоодо түрэл хургуулигатаа хахасаха хаһа ердэг. Тиймэхээ хургуулийнгаа бүхэ багшанарта, эгээл дуратай,

хүндэтэй Дарима Доржиевна Дашиевада, Елена Сергеевна Щербаковада, Вера Дашиевна Тууговада, Сергей Эрдыеевич Бадлуевта баяр баясхаланиие хүсэнэб. Олоной хэрэгтэй түлөө урагшаа тэгүүддэг, бидэнэрһээ шангаханаар асуудаг хургуулийн директор Ревомир Раднаевич Будаевта гүнзэгы баяр хүргэбди.

Мүнөө жэл 66 хүбүүд, басагадые түрэл хургуулимнай ажабайдалай үргэн харгында гаргаба. Тэдэнэй олонхидын "эрхим" гэхэн сэгнэлтэнүүдтэй дүүргэ. Марина Добаковада, Тенгиз Челидзе болон намда мүнгэн медальнууд барюулагдаа. Бидэнэр түрэл хургуулийнгаа нэрэ солье доошонь унагаангүй ябахаяа оролдохобди гэжэ хүндэтэ багшанараа найдуулабди.

МАРИНА БОРОДИНА,
Хурамхаанай дунда
хургуулиие дүүргэгшэ.

үгэдэг. Түрэл багшанарайнгаа хургалһаа ашаар хаанашье хурахадаа, ажаллахадаа ядалдаагүйб.

Н. Ринчино, Социалис Ажалай Герой, Аргата: Энэ хургуули дүүргэгшэдэй дундаһаа колхозой бэрхэ түрүүдэгшэнэр болоһон Г. Дамбаев, С. Цыбиков, В. Петелин, Ц.Гулгенов гэгшэдые нэрлэхээр. Тийхэдэ Ажалай Улаан Тугай, Лениней орденто хоншон Санжадма Банаева, ажалай түрүүшүүд Т.Цендескина, Р. Молокова, Г.Самбилов, Н.Бодиев, Я. Сажинова гэгшэдые нэрлэмээр.

Б. БАЛЬЖИРОВА, түүхын эрдэмэй кандидат, Улаан-Баатар: Манай хургуули хэдэн зуугаад дээдэ гарай эрдэмтэдые, ажалай түрүүшүүдые ургуулаа. хургуулимнай мүнхэ зула шэнги бадаржа байг лэ!

Х.Ц. ЦЫБИКОВ, Россин гэгээрэлэй отличник, пенсионер: Манай хургуулийн багшанар үни саһаа хурагшадтаа эрилтэ ехэтэйгээр хандадаг, шангаханаар асуудаг байгаа юм. Энэ заншал мүнөөшье үргэлжэлһөөр. Мүнөө багшанар хүндэ байдалтай болонхой. Тэдэнэр 3-4 нара соо салингаа абанагүй. Тийбэшье тэнюун үргэн, сагаан найхан сэдхэлээр ажаллаһаар. Ерэхэ хуралсалай жэлдэ иимэрхүү түбүүд үзэгдэхгүй гэжэ найданаб.

В.БАТОРОВ
бэшэжэ абаба.

БҮЛЭНӨӨ ЭХИТЭЙ

Хүнэй наһан балшар баһаһаа эхилээд, үндэһэн арадайнгаа хуби заяантай таһаршагүй холбоотой. Эхын хүмбэйһөө хүргэн, энэрхы зөөлэн сэдхэлэйн, алыгануудайнь халуун ольһоор жэгнэгдэн, хүрһэтэдэхэйн шорой гэшхэжэ, хүн боложо хүдэржэдэг табисууртай. Он жэлнүүдэй ошохо тума үндыжэ, бүлын, эхэ, эсэрын анхарал хэшээл доро ургаһаар, ухаа нэмэхээр, хургуулийн богһо алхан ородог.

Нюотог бүхэндэ, айл аймагта нэрэтэй солотой хүнүүд байдаг. Тэдэнэрэй намтарые уудалан харахада, баһаһаа онсо абьянтай, алишье ажал хэжэ шадаха, үсэд нэтэрүү зантай, али болохо хэрэгтэ шалгаржа гараһан байха юм. Тэдэнэр хүн талаараа адли бэшэ юм.

Хүн боложо бүридэхэдэ хургуули шухала хуури эзэлдэг ааб даа. Эрдэмэй далайда аяншалхаһаа гадна коллектив соо ажаһуужа хурана, арга шадалаа туршана. Эдиршүүдэй өөрыгөө оролдохонд, аяг зантаа залан хүмүүжүүлэхэдэнь, туһатай психологиин хэшээлнүүд 8-9 классуудта үнгэрнэ. Хүнэй сэдхэл бодолой хүтэлхэ, гүн мэдэрэлые залан хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ психологиин эрдэм аша нүлөөтэй юм. Психологиин хэшээлнүүдтэ эдиршүүд өөһэд тухайгаа мэдэжэ абана.

Хүүгэд психологиин хэшээлнүүдээр ехэтэ һонирхдог. Түрүүшын жэлэй дүнүүдые согсолһон анкетэ тараһаннай, иимэрхүү харюунууд үгөө һэн:

а/ психологиин шудалһанай ашаар өөрыгөө зүб сэгнэлтэ үгэжэ шадаха болооб;

б/ өөрыгөө аяг зан тухай тодорхойгоор ойлгоһон хадаа саашадаа элдэб алдуу эндүүнүүдһээ бэсэ аршалхые оролдохоб;

в/ өөрыгөө шадабари, юундэ, ямар хэрэгтэ дуратайгаа мэдэжэ абааб.

Миини наһахада, психологи гэхэн предмет 1-дэхи классһаа шудалагдаха ёһотой. Юуб гэхэдэ, балшар бага наһанһаань хүниие зүбөөр хүмүүжүүлхэ, абари зангыень найн тээшнэ залан шэглүүлхэ шухала хургуулиһаа гадна гэр бүлын үүргэ тон ехэ юм. Айл бүхэндэ эхэ, эсэрын гурим байдаг. Үхибүүд үдэр бүрингөө байдалда энэ гуримые баримталдаг гээшэ. Эхэ, эсэрын шанга гурим соо ургажа, ажал хэжэ хураһан үринэр саашадаа ажабайдалай бэрхэшээл түбүүдые тэсэмтэйгээр дабажа шададаг, ямаршье ажалһаа сүхэрхэгүй, шадамар бэрхэнүүд ябадаг. Бидэ, багшанар, гэр бүлэ бүхэнэй гурим журам тухай найн мэдэдэггүйбди, хүмүүжүүлгынгээ ажалда энээниие хэрэглэжэ шадаһагүйбди.

Үндэһэн арадайнгаа ажабайдалай жаг заршам, сэсэн мэргэн хургалһаануудые хэшээлэйнгээ үедэ хэрэглэдэгби. Элинсэгүүдһээ дамжан ерэхэн боди сагаан сэдхэлэй, буян үйлэдэхэ найн найхан заншалай хургалһаанууд мүнөөнэй хүтэр сагта тон хэрэгтэй гэжэ һанадагби.

Аймагай бусад хургуулинуудай классуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй, эхин классуудай багшанартай семинар-хуралсал үнгэргөөбди, эрхим түрүү дүй дүршэл нөөсөлхэ, хубаалдаха хэрэг эмхидхэгдэнхэй. Психологиин кабинет арга шадал соогоо түхээрээбди. Манай туршалга бултанай анхарал татажа, аймагай бусад хургуулинуудай хүтэлбэрилэгшэд ажал хэрэгүүдтэймнай, танилсаа һэн.

А.ДАШИЕВА,
хургуулийн психолог.

ЭРДЭМНЭЭ ҮЛҮҮ ЭРДЭНИ ҮГЫ

Хурамхаанай дунда хургуули 1984 ондо 100 жэлэй ойн баярые гэгшэ бэлэй. Энэ хургуули али ондоо жэлнүүдтэ дүүргэгшэдэй хургалһаа уншагшадтаа дурадханабди.

К.Б. ГАРМАЕВ, пенсионер, Хурамхаан хуури: 1920-ёод онуудаар хурамхаанай хургуулиие Радна Хайдапович Харлухаев шадамараар үндэслэжэ бэлэй. Радна Хайдапович 1916 ондо Красноярскын хургуули дээдэ хургуули дүүргэһэн юм. 1935 ондо тус хургуулиие "Сажинов" толгойлоо. 1938 ондо Хурамхаанай 7 жэлэй хургуули үндэслэжэ бэлэй. Дэрээн, Гаарга, Аргата, һахали, Мүргэн, Хургалһаа үдэрүүдэй үхибүүд эндэ хуража эхилһэн. Дунда хургуулийн үндэслэн П.И.Гершман, Б.Р.Буинов, Б.Р.Буянтуев, Хурамхаанай болон бусад багшанарай үүргэ сэгнэшэгүй ехэ.

А. ДАШИЕВ, полковник, Алма-Ата: миини эгээл дуратай хургалһаа гэгшэ, М. М. Маланов, А. А. Данилов, С. В. Говорина, Ц. Ц. Цыбиков, А. Б. Будаев, А. Б. Будаев ба бусад болоно. Намда эрдэмэй хургалһаа Михаил Мархаевиче маргахагүйб.

С. БОГАТЫХ, техническэ эрдэмэй доктор, Санкт-Петербург: Хурамхаанай хургуули хурагша бүхэндөө гүнзэгы эрдэм мэдэсэ

ХҮГЖЭЛТЫНГӨӨ ШЭНЭ ШАТАДА

/Агын педучилищин 65 жэлэй ойдо/

АГЫН хэмжээгээр, гурбан дахар, гоёдангигар байсан соо хоолон, хон-жэн шахуу, эндэ тэндэ углуу тохойноон алха, хадааһа, хюрөө, харуул барихан зонһоо ондоо хүн харагдахань бэрхэтэй байба.

Агын багшанарай колледж— дүүрэн бэшэ дээдэ хургуули гээшэ. Жаран дүрбэдэхи хуралсалайнгаа жэлье дүүргээд, багшанарынь амаралтада гаранхай, шабинарынь энэ үедэ гэртээ харинхай.

Гушан ондо Агын дайдаар ааба-ха-е мэдэхэ зоние табан хургаа дараад тооложорхиоор байһан ааб даа. Арад зоний ажабайдалай хубилжа эхилэмсээрнэ, эдир багашууһаа захалаад, үбгэн наһан бологшод хүртээрөө эрдэм болбосорол тээшэ тэгүүлэн гээшэ. Зарим барагтай тээшээ зоний шудалдаг байһан хуушан монгол хэлэ бэшэг шэнэ үеын эрилтэнүүдые хангажа шадахагүй байгаа бэлэй.

Хотон, хууринуудаар хургуули хударнуудай гуламтануудай нээгдэхэдэнь, багшанар хаанашье хүртэхэгүй байгаа. БМАССР-эй Наркомпрос бүхы буряад нютагуудые багшанараар хангажа диилэдэггүй хэн. Тиихэ үедэ Наблан шэлэхээ, Дагуурай дайда, Тарбалжын талһаа Суусал-Сүүгэлэй хундынүүдые зүбшан хуурижаһан зоние гэгээрүүлхын тула Агада багшанарые бэлдэхэ техникум нээхэ тухай тогтоол абтаһан юм. Тон түрүүн арбаад залуушуул арай сугларжа, эрдэмэй дабаанай эхин зүргэ татаһан түүхэтэй. Гурбан жэл хураад, арадай багшын аржагар дансатой болоһон хүбүүд, басагад Тарбалжа, Таряар, Бооржо, Удаанаар таража, бага үетэниие барандань хургуулида хабадуулхын тула хабатай эхэ ажал ябуулжа эхилэ бэлэй.

Тэрэ гэхээр багшанарай хургуули 3,5 мянган мэргэжэлтэдые хурган гаргаад байна. Баймга олохонийн округойнгоо арадай ажахые, соёл гэгээрэлые нэргээн зөбөхо, хүтэлбэрлхы ажалда дэбжүүлэгдээд, амжалтатай, эдэбхитэй хүдэлһэн юм.

Дайнай эхилэмсээр, багшанар болон ахалагша классуудай арбан долоо-найма наһая гүйсэжэ ябаһан хүбүүд дайнда мордожо, дайсание даралсахые зүбшөөхыень гуйжа, сэрэгэй комиссариадуудай богоһонуудые гэшхэжэ эхилээ бэлэй. Гансал 1941 ондо гуша гаран багшанар болон шабинарын Улаан Армиин зэргэдэ татагдаад байгаа. Тэдэнэй тоодо Ц.Жамсарано, Б.С.Иванов, С.Жамсарано, Б.Ринчино, А.-З.Дагбаев болон бусад нэн. Тэдэнэр немец булимтарагшадтай эрэлхэг зоригтойгоор тулалдаһан, зариманиинь байлдаануудай газарта баатарай үхэлөөр адлан унаһан байна.

Педучилищи түрүүн дүүргэгшэдэй нэгэн Базар Ринчинодо Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ олгодоһон, тэрэ Житомирскэ областиин оршондо дайнай аюулда

дайрагдажа, наһа бараһан юм. Мүнөө түрэл хургуулинь баатарай нэрээр мүнхэлэгдэнхэй.

Дайнай удаадахи жэлнүүд хургуулиин хуурижан бэхижэлгын хаһа байһан даа. хурагшадтай тоо олошороо. Областиин урда талын бүхы районуудһаа, жэшээлбэл, Ононой, Оловянный, Бэрхын, Хэрын, Агшагай гэхэ мэтэ Агада хүршэ газар нютагуудай залуушуул эндэ хурадаг болоһон юм. Забайкалийн хото хууринуудаар нилээд олон айлаар Агын педучилищин дипломууд хүндэтэ нангин дансанууд мэтэ, хадагалаатай байдаг.

Агын багшанарай хургуулиин алдар нэрэ нилээн дээдэ хэмжээндэ гаранхай. 30 гаран шабинарынь ехэ эрдэмтэд болонхой. Элитэ түүхэшэн Р.Пубаев, хэлэ бэшэгэй мэргэжэлтэд Ц.А.Дугарнимаев, Ц.Цыдыпов, биолог В.Цыренов, экономист А.Аюшиев, багшанар С.Намсарав /Буряад ороной эрдэм хуралсалай министр/, Б.Д.Батоев, физик Б.Жалсабон, агрономууд В.Докина, С.Батомункин, геолог И.Санданов, бусад өөһэдэньгөө хубитануудые эрдэм ухаанай жасада оруулһан, оруулжашье байдаг.

Ага нютагайнгаа арьбажан һалбарха хэрэгтэ онсо габьяатан зон гэбэл, Н.Бадмажабэ, Б.Шагдаров, Ж.Доржиев, Ц.Дугаржапова, С.Рыгзынов, багшанарай хургуулиин бэшэ бэшэше урдын багшанар болон оюутадай нэрэнүүдые дурдахаар.

Тус хургуулиин хүгжэхэ ба залуу багшанарые бэлдэхэ хэрэгтэ училищиин директорнүүдээр ажаллаһан Б.Шагдаров, Б.Лига, Т.Малацагаев, Ц.Д.Номогонов айхабтар ехэ арга мэргэжэлэ, ажал хүдэлмэрээ элсүүлһэн байна. Тэрэшэлэн урдын багшанар Д.Жамбалов, Н.Мясникова, Л.Новикова, К.Лопухова, Д.Ринчинов болон бусад округ, областиин дэбисхэр дээрэ хүндэтэй, нэрэ золотой болоһонхой.

Педучилищии намтар соо олохон найшаалтай үүсхэл эдэбхи тоологдоно. Волейбол наададаг эндэхи басагадай команда олон жэлэй хугасаа соо орон дотороо ондоо хото хууринайхидые урдаа табяагүй нэн. Буряад арадай хүгжэмэй оркестр Москвагай Съезднүүдэй ордоной тайзан дээрэ улас түрынгөө дуунуудые хангиурдажа, үндэр сэгнэлтэдэ хүртэнхэй. Мүнөө эндэ байгаали хамгаалгын талаар арадай музей нээгдэнхэй, холо ойрын айшадые хананхалуулжа, һонирхуулжа байдаг.

Хуралсал, хүмүүжүүлгынгээ талаар Агын багшын хургуулиин коллектив бүрише бэхижэжэ, шанаржажа байна.

1993 онһоо тус хургуули дээдэ шатын училищи, колледж нэрэтэй боложо, хоёрдохоо мүнцэлжэ эхилээ. Энэ хадаа гансал гаршагаа нэлгүүлһэн ябадал бэшэ, харин арадай гэгээрэлэй ажалтаниие бэлдэхэ шэнэ шата болоно. Эхин

хургуулиин багшанар ба сад-яслиин хүмүүжүүлэгшэдые хургахын хажуугаар дүүрэн бэшэ дунда хургуулинуудта хүдэлмэрилжэ, ород ба буряад хэлэ зааха эрхэтэй багшанарые гаргаха болобо. Зариманиинь англи хэлэ, зураг, черчениин багшанарай мэргэжэл абаха, дунда хургуулинуудта классһаа гадуур ба хүмүүжүүлгын ажал эмхидхэгшэдээр хүдэлхэ шадабаритай байха.

Мүн лицейн классууд нээгдээ, тэндэнь саашадаа багша болохо табисууртай хүүгэд өөрынгөө мэргэжэлэй оньһоо шэнжэнүүдые гүнзэгыгөөр шудална.

Мүнөө эндэ багшанарай колледжын нэрэ зэргэтэй болоод байхада, энээниие түгсэхгшэд Буряадай, Шэтын багшанарай дээдэ хургуулинуудай гурбадахи курснуудта орохо аргатай юм. Үшөө нэгэ һая эмхидхэгдэһэн шэнэ юумэн гэхэдэ, эндэ хуушан монгол хэлэ бэшэг шудална. Урдынгаа ёһо гурим, түүхэ домог нэргэжэ байһан үедэ энэ предмет үзэхэ гээшэ шухала удха шанартай байна. Эндэ Үбэр-Монголой, Хүхэ-Хотын университет түгсэхэһэн Ж.Дашиева гэжэ КНР-эй эрхэтэн ном заана.

Иигэжэ шата нэмэжэ дээшлэн хургуулида ном зааха хэрэг хадаа багшанарын эрдэм бэлдэхэлэй хэмжээнһээ дулдыдаха ёһотой. Тиймэһээ энэ асуудалад аңхрал табигдаг болобо. Мүнөө жэл дүрбэн багшанар аспирантурада зууршалагдаба, бусадын Москвагай, Улаан-Үдэ, Шэтын багшанарай мэргэжэл дээшлүүлхэ институтуудта хуралсал гаража байна.

—“Эрдэм бэлиг—эрхим баян” гэхэн арадай сэсэн үгэдэ тааралдуулан, шабинараа хургаха, хүмүүжүүлхэ зорилготой бди, —гэжэ хуралсалай талаар директорэй орлогшо Ю.Никонов хөөрэнэ.

Нээрээше, эрдэм мэдэсын дээдэ хэмжээ баримталан, оролдожо, шармайжа хүдэлдэг багшанар эндэ үсөөн бэшэ. Тэдэнэй дунда Ю.Никоновые, В.Стрельниковые, Е.Гармаевае, Г.Дамдинцыреновае, Т.Рабдановае дурдалтай.

Эндэхи багшанар гансал хара амияа хараад байдаггүй, али шадаха зэргээрээ округой хүдөөгэй хургуулинуудай хүмүүжүүлэгшэдэ туһа хүргэдэг юм.

Семинар, курсануудые үнэргэнэ, нэмэл хэшээл, хуралсалнуудые эмхидхэжэ, шэнэ арга онолнуудта танилсуулна. Һүүлэй үедэ Занковой ажалай дүр аргаар, байгаали хамгаалгаар область болон округой багшанарай семинарнууд болоо.

Агын округой арадай ажахын бүхы мэргэжэлтэдые бэлдэһэн гуламтань гэжэ багшын хургуулиин нэрлэдэг юм. Энэнь зүйтэй. Юуб гэхэдэ, эхи табигдаһаар 65 жэлэй хугасаа соо нэрэдэ хүрэмэ, арад зоний аша туһада амжалта түгэс хүдэлмэрилдэг зургаан гэжэ тодоронхойла даа.

Ц.ГОНГОРОВ.

Редакцида ерэнэн бэшэ

Дээдэ-Жэрэмэй зон нютагайнгаа “Аленка” саадта хүүгэдэ асарһан зандаа. Юундэ зандаа гэнэбиб гэхэдэ, һүүлэй хүшэр сагай байдалаар саадай түлөө түлбэри олохон түрэлхидтэ диилдэшгүй болонхой. Хүдөөгэйхидэй салин хүлһэнэй бага байһан дээрэһээ зарим түрэлхид хүүгэдэ гэртээ орхёод, ажалда ябана.

—Һүүлэй үедэ саадта ябадаг хүүгэдэй тоо хоёр дахин үсөөрөө, —гэжэ хүмүүжүүлэгшэ

Н и н а
Викторовна
Р у с и н а
хөөрэнэ. —
М ү н ө ө
оройдоол 27
үхибүүдые
хоёр бүлэгтэ
харууһанбди.

ХҮҮГЭДНАЙ СААДА • ЯБАХА ГҮ?

О л о х о н түрэлхид хүнгэлэлтэй түлбэри түлэдэг. Саадта хүдэлдэг зоноо үсөөрүүлхэ баатай болообди. Зарим хүдэлмэрилэгшэднай хахад салин абадаг.

Һарадаа 30-35 мянган түхэриг саадай түлөө түлэхэ аргагүй болоһон гэр бүлэнүүдэй байра байдал ямар хүшэр гээшэб?! Һүүлэй жэлнүүдтэ хүдөөдэ хүүгэдэй түрэхыншые үсөөн, багашуултай айнуудые хургаа даран тоолохоор...

—Хүүгэдтэ тон мээхэй, шэлэһэн ажалдаа үнэн зүрхэнһөө дуратай зон эндэ хүдэлдэг. Жэшээнэ, хүмүүжүүлэгшэ Татьяна Васильевна Русина 15 жэл соо хүдэлнэ. Саадые даагша Валентина Павловна Серкова, хүмүүжүүлэгшэд Надежда Елизаровна Трифонова дүй

дүршэлтэй мэргэ Улаан-Үдэ н дүүргэһэнэй үеэ хүдэлжэ байһаб. Саадайнгаа байдалда ороһо саашадаа ямар һанаагаа зөбөлсэ Саадыемнай хаяха, яажа гээшэбибди? Хүүгэдэ тэжээхэ хургуулида ябуу Миний хоёр басага

наһанай юм. Яажа дээрэн гаргаха Нина Викторовна ябаһанаа хэлэжэ

Залуу эхэнэр дорьбогүй хөвөө һуухадаа, ийнэ һаяар хунгалтын эхилхөнэ. Засагай гартаа баримтад хунгалтын үедэ хүртэхээ һанабал, бүхэнэй ядаруу һайса бодожо үзэлтэ Арад зоноо иимэ хундыень дорьбогүй байдалда оруулһангай! Байра байдала тээшээ хубилаагүй зонэй найдадаг байһантай эли.

Хүбүүмнай сэрэгэй албанда

ЭСЭГЫНГЭЭ ЗАМА

Батор Багадаев бүри 8-дахы класста хуража ябахатаа, ерээдүүдэ Эхэ орондоо алба хэхээр бээ бэлдэдэг байһан юм. Юуб гэхэдэ, тэрэнэй эсвэнь Иннокентий Багадаев Ленинскэ комсомолой ойн нэрэмжэтэ авиационно училищид дүүргэһэнэй һүүлээр оронойнгоо авиациин олон тоото гарнизондо алба хэһэн байна.

Батор эсэгынгээ харгы даган, Суворовой хургуулида хурана.

—Самбо барилдаагаар эрхим дүн харууһан Багадаевта баяр баясхалан хүргэнэб! — гэжэ подразделенийн командир, подполковник В.Щербаковой хэлэхэдэнь:

—Эхэ орондоо алба хэнэб! — гэдэ суворовец Багадаев тоб байса тангариглана...

Мүнөө Батор Багадаев Екатеринбургын Суворовско училищид дүүргэжэ ябана. Энээнэйнгээ удаа али нэгэн сэрэгэй училищид хуралсажа, офицер зиндаатай болохо эрмэлзэлтэй.

Екатеринбургын Суворовско училищид хоёр зуун хурагшад жэл бүри абтажа, ерээдүүдэ сэрэгэй албанда ябахар бээ бэлдэнэ гээшэ. Тус училищид дүүргээд, сэрэгэй албанда байһан мэдээжэ полководецууд, гүрэнэй ажал ябуулагшад өөһэдыгөө һайн һайхан талһаа харуулжа ябана ха юм. Хэнэйшье мэдэһээр, бага наһанһаа сэрэгэй албанда бээ зориулан хүбүднай хаанашье ябахатаа, Эхэ орондоо дуратай, гурим журамтай байдаг гэжэ бидэнэр һайн мэдэдэг, тэдэнэртэ

найдадаг гэшэбди. —Суворовско хураха гээшэ тиймэ бэшэ юм гээд нэн хэлэхэ байнаб. Эндэ хураха гээ һаа, һайнаар үзэхэ, мэдэжэ ябах хэрэгтэй. Таһаар талаараа һайн багш журам һайнтай байх гээжэ Батор Багадаев

Жагсаалда байһан харахада хэды гоёбди нэгэл хүндэ хубсаланхай, сабар бэетэй хүбүү зогсонол даа, хуралса зориулан эдэнэрэй мэдээгүй байтар жэлнүүд хойно хури хубаридаһаар үнэргэнэ

Училищид дүүргэһэнэй диилэнхи олоһон дээдэ училищид арай холо руу бэлдэнэ. Эхэ хамгаалхаар хэзээдэ байхаар тангаригана. Эдэнэртэй хөөрөө бултадаал Эхэ офицер сэхээр алба хэжэ зиндаатай офицертай бээ бэлдэдэг байха хайшаалтай.

Сэхыень хэлэхэ мэдэхэб даа, манай хүбүүн Батор генералшые бэлдэ Зүгөөр дайшахы зориулан офицер болохон сохон Миний энэ һанажэ Иннокентий Леонид эхэнь — Сэсэгма дэ ехэтэ дэмжээ, һайн

ДАЛАЙДА ХАЯГДАНАН БУТЫЛХЭ

Манай ээрын урда тээ нэгэ грек эрдэмтэ Атлангийн океанай ухан Дундада далайда урдан ородог гэжэ хануулхые оролдонон юм. Гибралтар хушууе алад гараад, океан соогуур тамаржа ябахандаа, тэрэ амхарта соо бэшэг хээд, уханда табья хэн. Хэдэн нара болонон хойно тэрэ бэшгыень Сицили аралайхид уншаһан байгаа.

Эртэ урда сагай хүнүүдэй жэшээ даган, олон ороной далай шэнжэлэгшэд уһа руу бутылхэ хаяжа, уханай урасхал шэнжэлдэг байһан юм. Загаһа баригшадшые энэ "бутылхын почто" хэрэглэдэг байгаа. Камбала загаһанай жараахайнууд түрьһэнэй хаягдаһан газарһаа -- Мэн олтирогһоо, Сент-Джорж хушуунһаа (США) аяр Хойто Шотландийн эрье хүрэтэр ошодог гэжэ Английн шэнжэлэгшэд 1924 ондо элирүүлһэн байна.

Угорь гэжэ загаһанай жараахайнууд Финскэ тохойһоо аяр Карибска далай (Куба) хүрэтэр ошодог, тэндэһээ 3 жэлэй үнгэрһэн хойно бээ хүсэһэн загаһан болоод, хэдэн мянган модо зай гатажа, түрьһээ хаяхая Балтийн далай тээшэ һөөргөө тэгүүддэг гэжэ совет шэнжэлэгшэд 1928 ондо элирүүлээ. Лосось загаһан мүн лэ түрьһээ хаяхая Гавайн

аралнуудһаа Камчаткын гол тэгүүддэг байна. "Бутылхын почтоной" элдэбин һонин ушар болодог. Урда Атлантикаһаа бэшэгтэй 10 бутылхэ нэгэтэ хаягдаа хэн. Жэл болдһон хойно 2-ынь Никарагуагай эрьедэ, 3 жэл болоод, 1-ниинь Баруун Африкын эрьедэ одоһон гэхэ. Урда Корейн наймаашад нэгэтэ океанографуудта ехэ туһа хүргэбэ. Урда Корейһээ США ошожо ябахан худалдаа наймаанай судна шуурганай үедэ ехээр хохидожо, ехэ эд бараагаа гээбэ. Гуталтай 30-аад конейнер уханда абтаа. Аляскаада Орегон штат, Гавайн аралнууд хүрэтэр, гурбан жэлэй туршада ехэ долгөөр туугдан, сабхинууд, кроссовконууд урдажа ябадаг болоо хэн. Энэ "сабхин почтын" мэдээгээр, Номгон далайн хойто хубиһаа тэгүүдһэн урасхал ехэ үргэншые, түргэншые байна гэжэ тодорбо. Эрдэмтэдэй тоолоһоор, урасхалаар дамжа, байгша оной һүүл багта сабхинуудай Япон олтирогуудта хүрэхэнэ магадгүй. Урда Корейн сабхисад балай голхорногүй. Америкын пляжнуудта одоһон гуталнууд үнөөхил шэнэ зандаа, үмдөөд ябахар. Энэнь ёһотой реклама болоно бэшэ гү?

О.АЛЕКСАНДРОВ.
("Костёр" журналһаа абтаба)

мордошоо гүб даа. Чимидсугай ходо уулзажа, телефоноор хөөрөлдөжэ байдаг хэмди. Залуу ябаханаан хойшо нүхэсөөдди даа. Наһал сэбэрхэн бэри ааша бэлэй. Нургуулишьегүй хаа, бэлиг шадабаритай, пальто, костюм оёжорхихо мэргэжэлтэй, нүхэрһөө хойшо хубуу басагадаа ямаршьегүй үргэжэ, хүнүүд болгоод даа.

Ц.Доной 90 жэлэй ой

Аха нүхэр тухайгаа ХЭДЭН ҮГЭ

Эгээ түрүүн городто Дондубоний Чимидсугата ябахыс хараад, ямар гоё залуушууд гээшэб гэжэ ханаа бэлэйб. Дондубон нээрээш сэбэр хүн байгаа даа. Бэээр тиймэ үндэр хүн бэшэшые наа, жэрбөгөр шамбай бөгэтэй, ноурай түхэл шарай—өө мөөгүй, нюдэн хурса, шүмэгэр хамар, хасар улхангаһан бэлэ, шарайнь үнгэ хайхан. Иимэ хүнүүдые абаһаар энэш холисотой байгаалтай гэдэг гүбди даа. Гаһаар бэлэ, гоё трубкаар тамхи татадаг хэн. Дамбатаяа яха аргагүй нүхэд бэлэй. Хоюулаа Бургизда хүүдэлдэг, Дашинимаевынь тайлагын зүүн ханада һуухадань, Дондубонийн урда ханада һуудаг хэн. Тэрэ үедэ би уран зохёолоймнай классигууд энэ һуужа байна гэжэ ухаан оёртоош оруулаагүй ябаалби даа.

Тэрэ үедэ Дондубоний "Хиригэн нара", "Брынзын санха"

агшамууд бүхы наһан соо яашы хойшоо гарахагүй байхадань, буянтай хүн байна гэдэг гээшэ аабзабди даа. Тээд энэ уран зохёол тухай гэхэ гү, уран зохёолоймнай одо мүшэд тухай шаналан байхандаа, уран зохёолнай арад зоноймнай үнэтэ баялаг болоно бшуу даа. Тиэхэдэ шаналаймнай хүндүүлхэй бүхы махабадаймнай хайхан мэдэрэл болоно. Энэ мэдэрэлнай хүсэд лэ интеллектност гээшые тэмдэглэһэн хүнэй дээдын хүмүүжэл ха юм даа. Манай зоной тус хүмүүжэлхэл хайнаар табигданхай гэжэ ханагдадаг. Бүгэдын хүндэлдэдэ ороһон академик Дмитрий Сергеевич Лихачёв ороноймнай сэхээтэн үгы боложо байна, энэндэ хүмүүжэлэй анхарал 2-3 наһанһаа 16 наһа хүрэтэр табигданхай ёһотой байгаа, энэ мартагданхай гэдэг. Харин манай үбгэд хүтээд хэр

шэнги одо мүшэднай ами наһануудаа алдаа гэжэ хэн хэнгүй мэдэхэл даа. Энээнйе яашы маргажа болохогүй. Уг изагуурайнгаа мандалда алтан таряагаа табижа, бэлигтэн залуушуулаймнай дундаһаа зон далай гэжэ тодоржол байха бээ гэжэ найдагана.

Дондубонийнгоо нотаг ошоо хэм даа. хайхан зонгой, баян дэлгэр нотаг, Доржо хүбүүниинь үри хүүгэдтээ баһал зондоо хүндэтэй, ажаадаа амжалтатай. Клара багтайгаа уутынгагалшэнэ заншалаараа бадаражал байһандань баяр хүрэхэ эсэл байна. Иигээд, газар оронойнгоо жама ёһоор, буусаяа хэргээн байха гэшнэ хүн зоноймнай заншал ха юм даа. Та бүгэдтээ аха заха хүндэтэ Ц.Донойнгоо ойн 90 жэлээр доро дохин амаршалаад, бултандатнай амжалта үрээгээд үлэгшэ

ЦЫРЕН-ДУЛМА ДОНДОКОВА.

ГАХАЙ ЖЭЛ

хүдэлхэ". Угышые наа, "хулгана жэлдэ хубилаха", "үхэр жэлдэ үнэхэ", "туулай жэлдэ гомирхо", "бар жэлдэ барагдаха" гэхэ мэтэ саашаа...

Найхан Япон орондо газар хүдэлжэ, ядарал зоболонтой ехэ гайт, усал тохёолдоо хэн. Сагааалан болоодүйшые хаань, мөншын халасалданан үе хэн. Мэнэ һая Сахалин арал дээрэ газар хүдэлжэ, аюул ушаруулба, гахай жэлнай "нюураа" харуулаа... Энээнһээ урда тээ "бишэн" жэлдэ аюулта муухай СПИД үбшэн дэлгэржэ захалаа хэн ха.

Үнгэрһэн нохой жэлдэ Чечен республикада холье харахагүй мухар ябуулганы хойшолоноор шухан адхарһан зандаа. Нохой жэлнай ёһотойл арьяатанай абари харуулаа. Мүнөө гараад байгша гахай жэлнай ямар дүүлгэтэйб гэжэ бага зэргэ харабабди.

Саашань өөһэдынгоо бодолоор тайлбарилаад үзэе: гахай—хүхэтэ амитан. Олон хүхэтэй, үдэсэ, хайнтай хэн туладань, сагаан эдэсэмнай, айраг тоһомнай, ургаса тарьяамнайшые элбэг, дэлгэр байхал ха. Эдихэ, эдэхэшые зүйл байха гээл даа.

Гахай— хомхой амитан. Мүнөө дэлгүүртэй үедэ эдихэн зонийнш оброгототороо эдихэ, угынь— үгыржэ зүдэрхэ. Ажабайдалай гол тэнсүүри байхагүй!

Гахай—мунхаг амитан. Мунхаг хэн тула, архиин мунхаг түргэдэхэ, хэрзгы шэрүүн абаритан олошоржо, хулгай, худалай худхалаатай, бүдүүлги муу үйлын нүдөөтэй байхал ха.

Гахай—наһан амитан. Архи

тамхиной, хулгай худалай нүдөөгөөр харюусалгата журам алдагдажа, наһан, дорой, забхай, залыхай ябадалай үйлэнүүд хүрмэдэхэ.

"Арбан хоёр амитанай аягаарнь жэл гаранаб, тэрэл амитанайнгаа шанар шэнжэтэй байхаяа ханагша даа",— гээд нотагайм үбгэд хөөрөлдөжэ һуугша хэн.

Саашань хэлэхэдэ, гахай жэлтэй хүнүүдэй ямар жэлтэй хүнөөр таараха ба тааралдахагүй тухай хэдэн үгэ дурдая. Эрэ хүн гахай жэлтэй, эхэнэрын хулгана наа, хэлэ аман, хоб хошо хаахагагүй!

Эхэнэрын гахай жэлтэй аад, эрэнэ луу байгаа наа, наһан ута байбашые, үридэ муу! Эрэнэ туулай жэлтэй аад, эхэнэрын гахай жэлтэй байбал, наһан ута, үхибүүд олон, арга ехэгтэй! Эрэнэ гахай жэлтэй аад, эхэнэрын үхэр наа, наһан ута, баян, үхибүүд олон! Хэрбээ хоюулаа гахай жэлтэй наа, үхибүүд олон, эд ехэ, хайн һууха!

Һуудал, мэнгэ, шасаа, гараг гэхэ мэтын бусад олон зүйлнүүдые сахяагүй ябадал эндүүтэй, халтад гээл усалтай ушарха хойшолонтой байдаг. Хүнэй махабадай, мүн тэрэнэй байгаалин ёһотой тааралдаха дүлгые холбуулан хаража шэнжэлдэг зурхайн үндэһөөр зүг шэг, һуудалаа тодорхойлолго гүн удхатай.

Энэмнай Менделеевэй таблицадал мэргэн, үлгэр далайдал үргэн ойлгомсоо ааб даа. Байгаалие амидаралһаа таһалаад гү, али амидаралые байгаалиһаа таһалаад, шэнжэлжэ болодоггүй гэхэ мэтэ удхаараа гүнзэгы,

шэнжүүлээрээ үргэн "таабари" ха юм.

Гахай жэл тухай үгээ хүнэй наһан тээшэ шөлжөрүүлэн, шүлэгээрөө түгэсхэхэм:

НАНАНАЙ ШАТАНУУД
Арбаад наһанай хаһа
Алаг эрөөхэн тугал гэхэ,—
Туухада шархуу, баһа
Туматайханаар мөөрэхэ.
Хорьод наһанай үе—
Хонгор зээрэг гүрөөһэн.
Үбһэ, уһанай һайе
Үлжэрхибэл— хүрөө лэ!
Гушан гуддагар наһан
Гушан улаан буха.
Эдэб тээгүүр хатарһан
Эсэхэгүй—бүхэ!
Төбхэр дүшэнэй хэмжээн
Тээбэритэй удытам морин,—
Гэнэгүй ябадал хэмээн
Гэшхүүднэл замаа барин.
Табин наһанай хараан
Табан түмэр гохо,—
Хээрэ юушыеб хараад,
Хэрэгтэй намда гэхэ.
Наруул жара наһанай
Наһан ахаһаа ехэ.
Замдаа хэдыш яараһанай
Заяан хүрэхэгүй—мэхэ!
Дала наһанай дабаан
Дандаал үлгэр түүрээхэ,—
Үргэбшэһөө "ном" хубийн
Улзы жаргал үрээхэ.
Наяа наһанай бээ
Намарай шэлын нюоруу.
Наран холодоо гээ—
Даран сохинол хюоруу.
Үндэр ерэнэй шата—
Үмхирһэн нэгэ мүшэр.
Үлхэдэн модондоо бата
Үлэхэш гээшэнь -- хүнэр...
Зуугаад гаранай заяан
Зургаан түбидэ унаһан даа, --
Эртын буянай ашаар
Эдлэгдэдэг наһан даа!

Дансаран Доржогутабай Хэжэнгэ.

Бусалжа байһан тоһон соо тампура гэжэ загаһа японцууд шарадаг байгаа. Тиэхэдээ хэрэглэгдэһэн тоһо о н д о о г о о р

болбосоруулжа, гансал мылэ хэдэг хэн. Харин мүнөө тэрэнэ ондоо хэрэглэмжэтэй болохонь ха. Юубгэхэдэ, удаан саг соо үнгэргэгдэһэн

туршалгануудай дүнгөөр энэ тоһонһоо дизельнэ түлишэ гаргагдаад, бүхэли нара соо нэгэ автомобиль амжалтатайгаар ябажа гараба. Тиэхэдээ тус

түлишын галдалгаһаа гараһан утааниинь тон бага байгаа.

(Нонинуудһаа абтаба).

ЮЛИЙН 1995 ОНОЙ ИЮЛИЙН 27

бэшэгтэй мэргэ...
т-Удын...
лэнэй ула...
кэ байнаб...
дайнгаа...
даа ороһо...
даа ямар...
гаа зоболо...
емнай ха...
яажа...
бибиди? Я...
ээ тэжээх...
лида ябуу...
и хоёр баса...

И СА...
4 ГҮ?

ай юм. Яажа...
ь гаргаха...
Викторова...
гаа хэлээ...
уу эхэнэр...
ггүй хөөрв...
даа, иигээ...
хунгалтын...
нь. Засагай...
барилгал...
гын үедэ...
өөс ханаба...
й ядаруу...
одожо үзл...
ноо иимэ э...
нь "дорж...
а оруулжар...

Ира байдал...
хубилаагүй...
найдалда...
най эли.

Т.С.П...
руутанай...
хүдөө...

албанда...

АМА

эшэбди...
ровско ур...
шэ тиймэ...
гээд нэг...
йнаб. Энд...
наа, ном...
гэжэ, мая...
тэй. Гадна...
һайн бая...
тай байха...
Багадаа...
жэ бээ бээ...
дошхон х...
ороодотүр...
юумэ үгы!...
дэр бүхэнд...
жэжэ юрь...
жээ мушха...
һингөө үн...
тардаг

жэлэй шэнж...
һайн зүйлнүү...
дэнэ. Эд...
хэзээд...
ригаа үг...
хөөрөөр...
э оролдо...
а хэжэ...
дернууд...
байха...

хэлээхэ...
манай...
ор

болохо...
хы мэрг...
нь сохон...
намжээ...
Леонов...
ма Дун...
айшаа...

ОНДОО

ЭГЛЭМЖЭ

Т.А...

XVII жаранай модон хүхэгшэн гахай жэл (1995-1996 он)

ЗУНАЙ ҺҮҮЛ ХАРАГШАН ХОНИН ҺАРА

Буряад литэ	4	5	6	7	8	9	10
Европын литэ	31	1	2	3	4	5	6
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабба Һара понед.	Мягмар Марс вторник	Һагда Меркури среда	Пүрбэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран воскр.
Үнэгэ Үдэр	харагшан гахай	хүхэ хулгана	хүхэгшэн үхэр	улаан бар	улаагшан туулай	шара луу	шарагшан могой
Мэнгэ	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан
Һуудал	огторгой	уһан	уула	модон	хи	гал	шорой

Гарагай 2-то шэнын 4 /июлин 31/

Харагшан гахай, 5 шара мэнгын, огторгойдо һуудалтай үдэр. Энэ үдэр дасан /дуган/ забабариха, дасан /дуган/, сэргэ бурхан, субарга, ном арамнайла, тэнгэри сахиа, бурханда лусуудта мүргэхэ, үргэл үргэхэ, хэшэг даллага абаха, аршаанаар угааха, гүрэм уншуулжа, эльбэ гаргаха, ехэ хүниие бараалхаха, буян хэхэ, бэри буулгаха, хүргэхэ, шажанай һайндэр хэхэ, баярта ушараа тэмдэглэн һайндэрлэхэ, ламын санаар абаха, гүлгэ эдеэлүүлхэ, ном оршуулха, ноёндо хандаха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, модо сабшаха, харуудаха, модоор нарин дарха хэхэ, эм найруулха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Зүгөөр ном шагнаха, замда гараха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, хэрэлдэхэ, хоорондоо дайсалдаха, наһа барагшые хүдөөлхэ, газар малтаха, зураг зураха, боогэй хэрэг үйлэдэхэ, городто хэрэг эрхилхэ, модо үндэһэтэйн урбуулха, худаг малтаха, үбшэ аргажа эхилхэ, дасанай /дуганай/ һуури табиха, һэеы гэр бүрихэ, газар хахалха, нохой худалдажа абаха мэтые тэбшэлтэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, бэеын тамир һайжарха, нодэн хурса, хамар үнэршэ, хэлэн амташа, шэхэн һонор болохо.

Гарагай 3-да шэнын 5 /августын 1/.

Хүхэ хулгана, 4 ногоон мэнгын, уһанда һуудалтай үдэр. Энэ үдэрнай дашаниматай /үлзы хутагтай/, маша һайн үдэр байна. Илангаяа бурханда мүргэхэ, лусуудта мүргэжэ, үргэл үргэхэ, эм найруулха, шуһа ханаха, юумэ худалдаха, бурханай ном уншаха, замда гараха, дайсание болон ада шүдхэр дараха мэтын үйлэнүүдтэ һайн байха гэнэ. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эд зөөри элбэгжэхэ, мал үдэхэ.

Гарагай 4-дэ шэнын 6 /августын 2/.

Хүхэгшэн үхэр, 3 хүхэ мэнгын, хада улаада һуудалтай үдэр. Хэшэг даллага абаха, эд зөөриез арьбажуулгын ном ушшуулха, эд бүтээхэ, зурхай шудалха, хүршэтгээ харилсаатай болохо, таряанай бог үбһэ түүхэ, городто гэр бариха, хутага ба ондоо ээр зэбсэи бүтээхэ, модоор, түмэрөөр дархалха, бурхан тахиха, лүн абаха, ваджрын /очирай/ уншалга хэхэ, морил сар хургаха, гэрэй һуури табиха, һэеы гэр бүрихэ, лусуудта балин гаргаха, эм залаха мэтын үйлэнүүдтэ һайн гэнэ. Гэбшье газар һэндэхэ, гэмтэхэ, абанаана бусааха, модо сабшаха, тайраха, һубаг малтаха, хадаг табиха, бэри буулгаха, хүргэхэ, ехэ хэрэг эхилхэ, гэрэйнгээ юумэ, мал хажуу тээшэн үгэхэ, хээрэ нүхэ малтаха мэтын үйлэнүүдые сээрлэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, шэг шарайн үнгэ һайжарха.

Гарагай 5-да шэнын 7

/августын 3/.

Улаан бар, 2 хара мэнгын, модондо һуудалтай үдэр. Тэнгэридэ мүргэхэ, үргэл үргэхэ, ада шүдхэр заһуулха, хараал сараха, зүүдхэл зүүхэ, модо һуулгаха, газараа заалгаад, гэрэй һуури табиха, дасан, субарга, бурхан, ном арамнайла, хэшэг даллага абаха, абанаана бусааха, городто ажал ябуулха, мал үүсэлхэ, буян хэхэ, үзэг шудалха, ном уншаха, ном номнохо, шагнаха, замда гараха, эм найруулха, эһээбэри табиха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Гэбшье хани ёһоной харилсаанда орохогүй, бэри буулгахагүй гэнэ. Зунай һарануудта бар үдэр тудахадаа, хутагын хурса үдэр гэгдэдэг. Тиймэһээ хутага, хүхэ хурсадаха, үзүүртэй юумэ дархалха, хүниие ханаха, тоонхэ гээшэ хориолтай. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 6-да шэнын 8 /августын 4/.

Улаагшан туулай, 1 сагаан мэнгын, хийдэ һуудалтай үдэр. Дүйсэн үдэр байна, бурхандаа зула бариха гэдэг. Энэ үдэр дасангуудта Отошын хурал болодог. Бурханда мүргэхэ, лусуудта үргэл үргэхэ, аршаанаар угааха, ногтуе номгоруулха, үхэр, хонидоо онсо һайнаар харууһалха, гашай табиха, байшан бодхоохо, дасан /дуган/, субарга бариха, тэдэниие арамнайла, үхэдэл шүдхэр номгодохо, эрдэм номой

сахюуса хуруулха, хубарагай һахил хүртэхэ, ламын санаар абаха, эм найруулха, наһа барагшын хэрэг бүтээхэ мэтын үйлэнүүдтэ һайн гэнэ. Зүгөөр нүүхэ, үрэхэ тариха, замда гараха, газар хахалха, хубсаһа эсхэхэ, һамга абаха, тангариг абаха, суглаанда сугларха, үхибүү хүлдэ оруулха, багашуулые гэрһээ гаргаад, ондоо тээшэн эльгээхэ мэтые сээрлэхээр. Туулай үдэр мүн лэ хутагын хурса үдэр гэгдэдэг юм. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, наһан ута болохоб.

Гарагай 7-до шэнын 9 /августын 5/.

Шара луу, 9 улаан мэнгын, галда һуудалтай үдэр. Хонин һарада луу үдэр тудалдахадаа, тон харшалдаһан, муу удхатай байдаг. Энэ үдэр алибаа хэрэг эрхилхэ һаа, муу хойшолонтой байха гэдэг. Удхыень һануулаа: шэнэ гэр барья һаа гү, али табья һаа, эзэдын һалаха, һандарха; бэри буулгаа һаа, үбгэнһөө һалажа ошохын шалтагаан болохо; замда гараа һаа, хулгайшад, дээрмэшэд ушарха; үрэхэ тарья һаа, тэрэн хатажа хосорхо; хүндэ нэрэ соло олгобол, тэрэ хүн доройтоһоор доройтохо; үхэр, адуу нэгэ газар суглуулбал, тэдэ таража арилшаха; хэшэг даллага абаа һаа, эд зөөри арьбажахагүй, хэшэгэй бурхан буухагүй. Тиймэһээ иимэ үдэр юумэ хэнгүй үнгэргөө һаа, дээрэ байха.

Гарагай 1-дэ шэнын 10 /августын 6/.

Шарагшан могой, 8 сагаан мэнгын, шоройдо һуудалтай үдэр. Дашаниматай /үлзы хутагтай/, тон һайн үдэр. Мүн Бадма Самбаавын үдэр гэжэ тоологдодог. Илангаяа Бадма Самбаавын тарни олохон дахин уншаха, бурханда мүргэхэ, үргэл үргэхэ, сахюуса хуруулха, хэшэг даллагын ном уншуулха, сан табиха, аршаанаар угааха, хадаг табиха, угаал хэхэ, газарай нүхэ бүглэхэ, тангаригаа болгоулха, эльбэ дараха, мал үүсэлхэ, лусууд тахиха, үбшэ аргажа, нүүхэ, дасан /дуган/, субарга бариха, сэргэ бурхан, мүргэл шүтөөнэй бусад зүйлнүүдые арамнайла, түрэ хэхэ, үрэхэ тариха, мори, сар хургаха, эм найруулха, буян хэхэ, хубарагай һахил хүртэхэ, ламын санаар абаха мэтын үйлэнүүдтэ маша һайн. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, бэеын тамир һайжарха.

Спорт

ТОБШОХОНООР...

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. "Спортын хатанай" элдэб зүйлнүүдээр коммерческэ мүрысөөнүүд зунай-намарай сагта Франци болон Италида үргэнөөр үнгэрэгдэдэг гээшэ. Эдэ мүрысөөнүүдтэ онсо шалгаралгад саашадаа мэргэжэлтэ спортын үргэн харгыда гарадаг заншалтай. Зүүн Сибириин технологическа университетэй оюутан, спортын мастер Анастасия Данчинова холын зайда урилдалгаар түрүүлэн Францида үнгэрэгдэһэн мүрысөөнүүдтэ хабааһанаа мүнөө Италида ерээд, уласхоорондын урилдаанда хурдан солбоноо туршахые эһэжэ байна.

СПОРТЫН МАСТЕРАЙ хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдые манай республикын 43 хүбүүд, басагадта олгоһон тухай үнэмшэлгэниүүд.

энгэртээ зүүдэг тэмдэгүүд һаяхан ороной ниислэл хотобоо эльгээгдэбэ. Эдэнэй дунда барилдаашад, һур харбагшад, хүнгэн атлетүүд, гимнастнууд, даамшад болон спортын бусад зүйлэй түлөөлэгшэд бии. Манай республикын 20 хүбүүд дүрэ булялдалгын барилдаагаар спортын мастерай нэрэ зэргэдэ хүртөө. Һүүлэй үедэ ехэ-ехэ мүрысөөнүүдтэ онсо шалгарһан Очир Дамдинов, Мүнхэ Мункожаргалов, Леонид Ширапжалсанов, Олег Болонев болон бусадые энэ талаар онсолон дурдалтай. Владимир Елаев - даамаар, Валентина Мархакишова ураг һайханай гимнастикаар манай республика дотор түрүүлэн иимэ үндэр нэрэ зэргэнүүдгэ хүртэбэ.

ФУТБОЛ. Клубай командануудай дунда республикын кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн үргэлжэлһоор. Хахад финалай түрүүлшын нааданда "Мотор" мяханай комбинадай "Пищевитыге" 3:1 тоотойгоор шүүжэ, түгэсхэлэй нааданда гараба. Нүгөө уулзалгадан АВРЗ - гэи спортын клубай футболистнууд "Импульстэй" наадаха.

Манай корп.

Хүн ба ба

САГААН ШУБУУ АРСАМ

Барханда, Сагаан-Голдо, Хүшгэ Дэрээндэ, Ангатын сагаан шубуу арамна, даалга дэгжээнэ.

Уланхаанай Эгээ холо бэшэ сабшала озорһоор, бэр Ангатын нуур ороһоо хүлэй хэдэн арса туршада хэдэн сагаан халуун оронһоо ерээ соо дальбараанууд болонхой.

—Этхитэ нотаг луговодууд энэ нуур озорһоо, ногоо сагаан гэжэ малшангайга Будав хөөрөө һэн энэ нуур соо сагаан үдэжэ, байгаа шэмэглэлсэжэ, болоһоо һайханаар дуугаа элин халин нийдэжэ.

БҮРГЭД БҮ ХҮДАП

Һүүлэй жэлүүд болон элээ шубуу нотагуудта үсөөр ушарын гэхэдэ сабшалангууд дээр бодосууд ехээр хаяг дайдын хүндэтэй гэмтээгдэнэ, хоһорно мэдэһээр, бүргэдэ эл огторгойе гоёожо, ладна, зумбараа, хулган хюдана. Хүсэ өхэтэ секунда соо 70 метр доошоо харбан оро зумбараанууде тар бабартаа бажуужа байдаг шуу. Бүрнэй хурса, хэдэн зуугаа огторгойн үндэрһөө гэнгэ довтолдог ушар олоор үзэгдэдэг шубуун гүрэнэй һүд боложо, герб дээрэ байдаг.

Элээ элээ шубуун Элидэг шубуун үнэ. Эхэ эсэгэ хоёртоо. Энэрхы хүн үнэ урдандаа мин Агтай байгаа гэжэ һануулаа. Байгаалин шэмэг бай шубуудаа талдаа тарьяа талха, ном гэмтээдэг. Хулганаануудые тэд хороожо, бидэнэрт туһа хүргэнэ бшуу.

В. Цы

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правитель

<p>Редактор Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.</p> <p>РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИЖИГОВ Б.М.Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. П. (редакторай орлоно), ОЧИРОВ С. Д., ПИНТАЕВ В. П. (хэблэлэй директор), РИПЧИНОВ С.Д. (редакторай орлоно), САМБЯЛОВА Т.В.</p>	<p>Манай адрес:</p> <p>670000, Улаан-Үдэ, Каландаршвициин үйлэс, 23. "Буряад үнэн" газетын редакци.</p>	<p>Газетэ хэблэлэй 2 луудалан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэлэг 4800.</p> <p>Стереопинта гучаалдаһан саг 17.00.</p>	<p>Буряад Республикын республиканы типографида газетэ хэблэдэг. Директорийн телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүртхэ абтанхай. Заказ №138.</p>
--	---	--	---

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмнын - 2-54-54, редакторай орлоноһонорой - 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретариин - 2-50-52, секретариатай - 2-60-91, нийтийн-политическэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмтэй болон һургуулинуудай (даагшань), 2-57-63, олонийтын хүдэлмэриин ба мэдээлэлэй - 2-54-93, (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректуриин - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-77; корреспондентнууд: Агинскда - 3-42-19; Закаменскда - 30-61, Баргажаанда - 91-6-40.

"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтер - 2-23-67, вахта - 2-67-95, 2-67-05.